

ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Listopad 2003

Ročník XIII

Číslo 11

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Vize národního parku musí být srozumitelná 1

Aktuality

Návštěva irského ministra Martina Cullena

v ČR a priority irského předsednictví EU 4

Natura 2000 se zabydluje v ČR 6

Účast veřejnosti na rozhodování o stavebních
a infrastrukturálních projektech 10

Vláda schválila nařízení
o Integrovaném registru znečištění 11

Koncepce určuje, jak dál v ochraně
šumavské přírody 12

Chraňte poslední zbytky evropských
pralesů, než bude pozdě! 13

Evropský týden mobility
a Evropský den bez aut 2003 v ČR 14

Auta versus MHD 16

Ministr Ambozek doporučil
recyklovaný papír i svým kolegům 17

Senát zavedl recyklovaný papír 17

ČR chrání ozonovou vrstvu 18

Ekologicky šetrný výrobek v Hradci Králové ... 18

Životní prostředí v obcích po vstupu do EU 19

Informujeme

Veřejné podpory z pohledu životního prostředí...20

Podpora rozvoje komerčního
financování energeticky úsporných projektů... 26

Hnutí DUHA a sdružení
si stěžují na ilegální těžbu na Tlustci 28

Monitoring skalních bloků v Hřensku 29

Vědeckotechnická spolupráce v péči
o biologickou rozmanitost v Evropě:
staré problémy a nové cíle 30

Jak to vidí

K článku „Čekáme na novelu zákona
o ochraně přírody a krajiny“ 31

10. biojarmark ekofarem
se nesl ve znamení koz 32

V pondělí 22. září jel ministr Ambozek na zasedání vlády vlakem a na kole

Vize národního parku musí být srozumitelná

Rozhovor Jany Plamínkové s ředitelem Správy
Krkonoského národního parku Ing. Jiřím Novákem

Má první otázka by asi měla znít, čím se Správa KRNP vlastně zabývá. Ale protože jsme ve Zpravodaji uveřejnili letos v červenci obsáhlý materiál o Krkonosích, který tuto otázku detailně zodpovídal, bylo by to pouze nošení dříví do lesa. Zeptám se proto obecně: má Správa KRNP nějaký cílový plán, jak by měl národní park v ideálním případě vypadat? Vizi, k níž byste se chtěli dopracovat jak z hlediska ochrany přírody, tak i života lidí?

Cíle jsou jednoznačně definovány v Plánu péče. Musím ale přiznat, že některé kapitoly v Plánu péče odrážejí spíše minulý pohled. Vznikl totiž ještě v rámci staré organizační struktury, kdy lesy nespadaly do péče národního parku, ale byly v majetku Lesů

ČR. Očekáváme, že teď, kdy máme desetileté období platnosti Plánu péče, ministerstvo životního prostředí zpracuje rámcovou metodiku plánů péče o národní parky. Od jara se na tom ostatně pracuje. Plán péče by tedy měl získat novou podobu, kde by cíle byly jednoznačně definované. Myslím si, že se nebudou moc měnit od cílů v současném Plánu

péče. Ale za poslední roky se změnila situace v obcích co se týče jednotlivých podnikatelských záměrů, a jsou věci, které už by se měly jednoznačně definovat a určit jasné parametry. Je to důležité nejen pro nás, ale i pro obce a podnikatele. Víze národního parku musí být jasná a každému srozumitelná. Musí být jasné, kde jsou mantinely, kde se případně dá ustupovat lidem žijícím na území parku a kde už ne.

Co byste chtěl změnit v současné legislativě, abyste mohli naplňovat svou činnost jako Správa KRNAP?

Pro nás je důležité, aby už konečně byla schválena novela zákona č. 114, která by měla zahrnout Naturu 2000 a hlavně by měla stanovit, v jaké podobě bude Správa do budoucna fungovat. To totiž nyní není jasné. Návrh novely zákona hovoří ve svých závěrečných ustanoveních o tom, že zde bude fungovat nová instituce zvaná Správa ochrany přírody, kdy národní parky ztratí svoji subjektivitu a měly by přejít z formy příspěvkové organizace do rozpočtové. To by pro nás byla zcela zásadní změna. Zákon č. 114 je zkrátka pro nás velmi důležitý, od něj se potom budou odvíjet další naše aktivity.

V Krkonoších už několik let existuje několik mediálně sledovaných kauz. Většina z nich se týká střetu mezi ochranou přírody a snahou využít rekreační potenciál území. Existují nějaká jednotná kritéria posuzování jednotlivých případů?

Platný velký územní plán Krkonoš z roku 1992 nehovořil vůbec o strategii sportovního a rekreačního využití Krkonoš. Byl to jeden z materiálů, který měl být ještě dopracován, ale toto dopracování začalo teprve v roce 2001. Ve stejném roce bylo v určité podobě ukončeno při rozdělení na nové organizační jednotky, tedy kraje. Tento materiál ale není vyhovující ani koncepční – jednou ho kdosi nazval „sběrným košem nápadů všech současných zastupitelstev“. Myslím, že to sedí. Správa k němu měla dost výrazné připomínky, protože se tam objevovaly i aktivity, které už byly několikrát oficiálně zamítnuté orgánem státní správy, případně i odvolacím orgánem státní správy.

Chybí nám prostě zásadní dokument, který by řešil koncepci rekreačního využití částí národního parku, hlavně 3. zóny nebo ochranného pásma. Proto Správa vychází ve své interní koncepci z toho, že dnes je na území Krkonoš pět velkých sportovních areálů, které mají jakousi vizi svého rozvoje na příštích deset let, a vymezila si okolo těchto areálů území, kde by se po dohodě daly určité sportovní aktivity tolerovat. Jde o určitý projev diskriminace, protože k aktivitám ostatních se vyjadřujeme v současné době negativně,

ale to je tím, že u malých obcí chybí koncepce. Šanci vidím v tom, že do budoucna vzniknou na území národního parku tři či čtyři mikroregiony, které budou definovat svůj jasný záměr a cíl. To bude pro Správu národního parku jasný partner, se kterým se budeme moci bavit o jejich aktivitách v mikroregionu a budeme moci takovému sdružení obcí vyhovět, protože obce budou mít jednu společnou vizi, jeden společný cíl. Je ale nereálné, aby s každou změnou obecního zastupitelstva, tedy každé čtyři roky, měla obec úplně jinou představu o svém rozvoji! Krkonoše jsou samozřejmě atraktivní tím, že se zde provozuje ekonomicky výnosné – pro obce i soukromý sektor – sjezdové lyžování. Je tam rychlá návratnost a tlak na ochranu přírody je tudíž veliký.

Myslíte, že se dají sladit ekonomické a ekologické zájmy v takovém území jako jsou Krkonoše?

Myslím, že se sladit dají, ale je to o komunikaci, vyjednávání, hledání kompromisu. Musí být jasné, že ne každé území národního parku je možné vytrhnout přírodě a používat na komerční aktivity, ale na druhou stranu jsou zde území třetí zóny či vnitřního ochranného pásma, které po vzájemné dohodě těmito aktivitám může sloužit.

Komunikujete nějak pravidelně s představiteli obcí, nebo se setkáváte hlavně v případě, kdy už dojde k vyhracenému konfliktu, jako třeba v případě lanovky na Sněžku?

Komunikace musí být průběžná. Na území národního parku je 29 obcí a nelze čekat, až někde nastane nějaký problém. Rada národního parku je rozdělená na dvě sekce, vědeckou a regionální. Regionální sekce je složená ze zástupců všech obcí. Schází se minimálně jednou až dvakrát do roka a starostové na setkání mluví se Správou o problémech, které je trápí. Dále je na území Krkonoš subjekt zvaný Svazek krkonošských měst a obcí, který je pro Správu výrazným partnerem.

Proberme nyní jednotlivé kontroverzní případy. Jaký je poslední vývoj s lanovkou na Sněžku?

Sněžka je jedním z klasických případů, kdy je velmi obtížné najít kompromis. Na jednu stranu jde o první zónu národního parku, na druhou stranu o nejvyšší horu České republiky, která je určitým symbolem a lidé se na ni chtějí nějakým způsobem dostat. Myslím, že za poslední dva či tři roky, kdy se o Sněžce intenzivně mluví, se určité řešení rýsuje. V současné době je na stole kompromisní stanovisko, které by umožnilo ekonomický rozvoj obce Pec pod Sněžkou s lyžařským areálem a sjezdovou tratí mezi Pecí a Růžohorkami. Dál by se ponechal stávající úsek lanovky na vrchol Sněžky na dožití. Co je to „na dožití“, to už jsme si s obcí ujasnili. Při pravidelné údržbě může lanovka fungovat i desetiletí. První úsek lanovky by byl snesen. Rozšířila by se tím klidová zóna Růžového dolu a vlastně i Obřího dolu a mohla by se přeradit do první zóny.

Jak by se lidé dostali na Růžovou horu?

Lyžařským areálem z centra Pece na Růžohorky a pak by šli 700 metrů pěšky po asfaltové komunikaci s mírným stoupáním.

Další případ: Luční bouda. Víím, že Správa KRNAP měla zájem ji koupit. Podařilo se to?

Ne. Proběhlo výběrové řízení na odkup Luční boudy se správcem konkursní podstaty. Boudu koupila soukromá firma.

Vy jste na ni nesehnali peníze?

Sehnali, ale dali jsme menší nabídku. Po dohodě s MŽP jsme měli připravených 5 mil. Kč, které jsme na koupi byli schopni uvolnit. Nakonec se ale prodala i s inventářem za 10 mil. Kč.

Máte představu o jejím dalším osudu?

Zástupkyně vítězné firmy se u nás před koupí informovala, za jakých podmínek by mohli na boudě fungovat. Zapůjčili jsme jí studii, kterou jsme měli zpracovanou na případnou rekonstrukci boudy, a ona se s tou studií zhruba ztotožnila. Ale bylo to jen krátké informativní jednání.

Čili měla by fungovat jako dosud?

Ano, ale s menší kapacitou.

Další kauzy – Lysá hora a Lesní hřeben – jsou méně známé. O co v nich jde?

Kauza Lysá hora se už táhne léta. Někdy v roce 1994 byla na výjimku MŽP umožněna výstavba nové lanové dráhy z Rokytnice na Lysou horu. Vrcholová stanice lanovky je v 1. zóně národního parku. Podmínka Správy tenkrát byla, že se bude provozovat pouze v zimě jako lyžařský areál. Obec s tím ve stavebním povolení i v kolaudačním rozhodnutí souhlasila. Jenže o pár let později požádala jako vlastní lanové dráhy i o letní provoz. Ten byl v roce 2000 na odvolání zamítnut územním odborem státní správy v Hradci Králové. Letní provoz by totiž posunul návštěvníky do 1. zóny národního parku mimo značené cesty, přímo do jednoho z nejceněnějších míst krkonošské tundry, které u nás máme.

V kauze Lesní hřeben jde o případný lyžařský areál v Malé Úpě, na hranicích s Pomezními boudami. O tuto akci obec žádala již v roce 1996, ale odkládala se kvůli zajištění lesních kultur, které byly kolem vysázeny, a také proto, že obec jako jedna z mála nemá územní plán. Podmínka Správy zněla, že by tato aktivita byla případně obci umožněna, ale jen když bude mít platný územní plán. Jde o 3. zónu národního parku. Malá Úpa je katastrem jednou z největších obcí na území Krkonoš. Obec chce vybudovat kanalizaci za 50 mil. Kč a jinak by peníze nesehnala. To je jeden z případů kompromisů, o kterých jsem mluvil. Budou-li mít sjezdovku, přinese jim to peníze, které jsou zase ochotni investovat do ochrany přírody.

Jak to vypadá s přehradou Vilémov na Jizeře, o které se jeden čas také hodně mluvilo?

V současné době je předložen návrh konceptu územního plánu Libereckého kraje, ve kterém je přehrada Vilémov znovu uvedena. Správa se k tomu samozřejmě vyjadřuje negativně. Je to otázka dalšího vývoje územního plánu Libereckého kraje.

Existoval zde také nápad propojit jednotlivá střediska v Krkonoších lanovkami jako v Alpách. Jak dopadl?

Tento projekt byl zpracovaný v 90. letech společností Sectra. Zadalo ho Sdružení provozovatelů lanových drah ČR. Projekt navrhoval dost výrazné odlesňování na území celých Krkonoš. Po dohodách z těchto nápadů sešlo. V úvahu by připadalo jedině propojení Rokytnice s Harrachovem přes Studenov, kde by nedocházelo k žádnému záboru lesního půdního fondu. Propojení by se realizovalo nad stávajícími svážnicemi. Ostatní provozovatelé v průběhu doby pochopili, že je to ekonomicky příliš nákladné a návratnost nereálná. Myslím, že Krkonoše ani nejsou tak velké, aby takovéhle propojení potřebovaly.

Naopak jeden z největších problémů v Krkonoších představuje doprava. Po vytvoření krajů neexistuje návaznost autobusové dopravy mezi západními a východními Krkonošemi.

To je opravdu palčivý problém jak pro místní obyvatele, tak i pro turisty. Co s tím budete dělat?

Teď je po dohodě s obcemi před územním rozhodnutím projekt tzv. lyžařského běžeckého ráje, kdy by se upravovaly běžecké tratě propojující západní a východní Krkonoše. Jenže: my sice návštěvníkovi umožníme po běžecké stopě dojet z Harrachova do Špindlerova Mlýna nebo – bude-li zdatný – až do Pece, ale on nemá možnost se vrátit zpátky. Na tento projekt by měl tedy navazovat další projekt, tentokrát dopravní. Mělo by to být něco podobného jako je zelený autobus na Šumavě – v zimě pro lyžaře, v létě pro cykloturisty.

V létě jste měli uzavřenou velkou část území kvůli borůvkám. Byl letos kvůli suchu problém vyhocenější než jindy?

Uzávěrou jsme to řešili letos již třetí rok. Invaze borůvkářů zejména z Polska je dost výrazná převážně v 1. a 2. zóně. Letos borůvek díky přísušku nebylo tolik a ve spolupráci s místními úřady se nám – i díky dobrovolné strážci přírody a policii – dařilo vymáhat zákaz vstupu do vyčleněných území. Měli jsme prodlouženou strážní službu, hlídali jsme ráno od pěti hodin i večer a podařilo se nám nájezdy borůvkářů redukovat. Občané Pece ale letos vznesli dotaz, jestli by nemohla být definovaná nějaká osobní spotřeba pro trvale žijící obyvatele, kteří si jdou skutečně nasbírat jen pro sebe na koláč či kompot. Je to samozřejmě nespravedlivé, že oni na území trvale žijí a nemohou do lesa vstoupit. Tento problém bychom měli přes zimu nějakým způsobem vyřešit. V rámci zákona není zakázán vstup mimo značené turistické cesty do 2. zóny, pouze do první.

Při cestě na Sněžku máte umístěny tabule se zákazem stavby zemních pyramidek alias „mužíků“. Mužíkáři už téměř rozebrali cenné a chráněné polygonální půdy. Co se s tím dá dělat?

Nejdůležitější je osvěta lidí, proto tam ostatně ty tabule jsou. Jenže samozřejmě ty kameny se už nikdy nevyrovnejí tak, jak je vytvořila příroda tisíciletým vývojem. Dnes máme na Černé kupě doslova hřbitov mužíků, lidé jsou schopni jich postavit padesát či sto během dvou až tří dnů, to bychom tam museli mít strážce nepřetržitě. Snad to lidi časem omrzí.

Dříve tam ale žádné mužíky nebyly...

Ne, to je móda 90. let. Lidé zvyk stavět mužíky odkoukali jinde v evropských horách a přenesli i k nám do Krkonoš.

V 80. letech postihla Krkonoše stejně jako jiné pohraniční hory kalamita a mnohé stromy ve vrcholových partiích zahynuly. Už mnoho let se snažíte les obnovit. Jak tato obnova pokračuje?

Úspěšně. Imisní zatížení Krkonoš kleslo na necelých 30 % a zlepšený stav ovzduší je vidět i na smrkových porostech. Depozice v půdě bude ale ještě desítky let, půdy jsou prostě určitým způsobem degradované. Správa díky pomoci holandské nadace FACE, která v Krkonoších fungovala od roku 1992 do roku 2001, dostala finanční výpomoc přes 400 mil. Kč. Sloužila ke změně druhové skladby, na kvalitnější sadbu a podobně. Efekt je markantní, kultury jsou dnes založené v jiné druhové skladbě – nejde jen o smrkové porosty, ale je tam i příměs listnáčů, a to podstatně větší než nařizuje současný lesní zákon. Takže myslím, že do budoucna bude stav porostů stále lepší a i kdyby přišla znovu taková katastrofa, neměla by už Krkonoše tolik postihnout.

Proč u nás nadace FACE už skončila?

Svaz provozovatelů energetických zařízení Nizozemí (*zřizovatel nadace Face, který dával do jejího rozpočtu podíl ze svého zisku, pozn. red.*) byl státní organizací, která prošla koncem 90. let určitou

privatizací. Majitel se rozhodl projekt v České republice ukončit, protože ekonomická návratnost vázání CO₂ je v našich klimatických podmínkách menší než třeba v Ekvádoru, kde mají založené porosty dobu obměty kolem 30 let. Navíc náklady u nás začaly od 90. let stoupat s růstem mezd, takže efekt už pro ně nebyl tak výrazný. Projekt byl nicméně oceněn i na mezinárodní konferenci v japonském Kjótu, kde holandská strana získala za projekt významné ocenění.

Podářilo se už obnovit všechny porosty?

Ano. Teď už jen musíme být trpěliví, než vyrostou. Ale dnes už každý návštěvník vidí, že se ten bezútešný stav, kdy byly všude holiny a nové kultury pomalu ani nebyly vidět, výrazně zlepšil. Dnes už jsou nové kultury metr či dva vysoké.

Nedávno byla obnovena Rada KRMAP. Pomáhá vám nějak v práci?

Rada národního parku je svým způsobem nešťastná věc ze zákona. Zákon totiž definuje povinné členy Rady národního parku, ale orgán o padesáti lidech prostě nemůže fungovat. Myslím, že Rada by měla fungovat úplně jinak a v jiném složení. Měla by to být menší skupina lidí, která by s širokým plénem nějakým způsobem jednala. Partnerem by měl být např. Svazek měst a obcí, zástupci vědeckých orgánů, zástupce resortu. Pak by to byl funkční poradní orgán.

Děkují za rozhovor.

16. 9. 2003

Návštěva irského ministra Martina Cullena v České republice a priority irského předsednictví EU

Dne 15. září 2003 navštívil irský ministr životního prostředí, kulturního dědictví a regionálního rozvoje Martin Cullen Českou republiku. Účelem jeho cesty bylo seznámit představitele České republiky s prioritami a programem irského předsednictví Evropské unie v 1. pololetí roku 2004 v oblasti životního prostředí.

Irský ministr navštívil Ministerstvo životního prostředí, kde se setkal s **JUDr. Ing. Tomášem Novotným**, náměstkem ministra – ředitelem sekce zahraničních vazeb. Hlavní částí jednání bylo nadcházející irské předsednictví EU a zapojení České republiky, jako nového členského státu Evropské unie od 1. května 2004, do aktivní politiky Evropské unie v oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje, do jednání Rady ministrů životního prostředí EU, do pracovních a expertních orgánů Evropské unie a Evropské komise v souvislosti s diskutovanými návrhy nové legislativy ES.

Jednání irského ministra pokračovalo na Ministerstvu zahraničních věcí debatou o dosavadním směřování České republiky do struktur Evropské unie a o jejích budoucích plánech členství v EU. Ministr Cullen byl přijat **PhDr. Janem Kohoutem**, státním tajem-

Irský ministr Martin Cullen (vpravo) při své návštěvě v Praze. Vlevo irský velvyslanec v ČR Joseph Hayes.

níkem pro evropské záležitosti a prvním náměstkem ministra zahraničních věcí.

Následoval pracovní oběd s **ministrem životního prostředí RNDr. Liborem mbrozkem**. Jednání se soustředilo na současnou situaci v životním prostředí v České republice a její další směřování v této oblasti.

Předběžný program irského předsednictví

Jak již bylo zmíněno, hlavním tématem návštěvy bylo irské předsednictví EU v 1. polovině 2004. Irsko zatím ještě nevydalo oficiální program předsednictví, nicméně byl zveřejněn předběžný harmonogram jednání a návrh programu Rady EU – životní prostředí, jejíž zasedání se uskuteční 2. března 2004 a 28. – 29. června 2004. Konečné znění priorit závisí na výsledku italského předsednictví.

Podle harmonogramu bude irské předsednictví pokračovat v některých z bodů italského předsednictví, ale zejména se zaměří na nové oblasti:

- chemické látky
- Kjótské flexibilní mechanismy
- omezení emisí těkavých organických látek způsobených používáním organických rozpouštědel v barvách a lacích
- ochrana podzemních vod před znečištěním
- ochrana životního prostředí, zejména ochrana půdy
- Návrh nařízení EP a Rady EU na Politiku v oblasti chemických látek
- Kjótské flexibilní mechanismy (Joint Implementation and Clean Development Mechanism) – na Radě EU v březnu 2004 se očekává dosažení politické shody („Political Agreement“)
- Návrh směrnice EP a Rady o omezení emisí těkavých organických látek způsobených používáním organických rozpouštědel v barvách a lacích – na závěr předsednictví na Radě EU v červnu 2004 se očekává dosažení politické shody („Political Agreement“)
- Návrh směrnice EP a Rady týkající se ochrany podzemních vod před znečištěním – politické shody by mělo být dosaženo na Radě EU v březnu 2004.
- Návrh směrnice EP a Rady doplňující Směrnici 86/278/EEC na ochranu životního prostředí, zejména ochranu půdy při používání kalů v zemědělství – politické shody by mělo být dosaženo na Radě EU v červnu 2004.

Dále se bude předsednictví věnovat otázce změny klimatu, udržitelnému rozvoji, posuzování vlivů na životní prostředí (EIA a SEA), hluku, biodiverzity a biologické ochrany, udržitelné výrobě a spotřebě, značení ekologicky šetrných výrobků, odpadům a jejich recyklaci (tj. tematická strategie, důlní odpad, kaly a přeshraniční pohyb odpadů), ovzduší (VOC v barvách a lacích, nesilniční mobilní stroje, síra v pohonných hmotách námořních plavidel a nová dceřiná směrnice), programu LIFE a financování soustavy NATURA 2000.

Irské předsednictví a ČR

V rámci bodů předběžně stanovených irským předsednictvím bude v zájmu České republiky zapojovat se do všech uvedených problematik, nicméně aktivně by měla vystupovat především v oblasti chemické politiky, změny klimatu, kjótských flexibilních mechanismů, posuzování vlivů na životní prostředí a ohledně otázek udržitelného rozvoje.

Mezi prioritně sledované oblasti v EU i v ČR patří: snižování emisí skleníkových plynů, zejména návrh směrnice o kjótských mechanismech (upravující obchodování s emisemi), monitoring skleníkových plynů a snižování emisí těkavých látek a emisí z nesilničních strojů.

Jednou z významných priorit je dosažení vstupu v platnost Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu (UNFCCC), které závisí na ratifikaci Kjótského protokolu Ruskem. Česká republika proto na mezinárodních jednáních podpoří tlak (včetně finančního) na Rusko v kontextu nadcházejícího

cího 9. zasedání konference smluvních stran UNFCCC v Miláně počátkem prosince 2003.

Další prioritou je postoupit v práci na směrnici o uznání kreditů v rámci flexibilních mechanismů a zajištění, aby schéma obchodování s emisemi řádně fungovalo a bylo v souladu s Kjótským protokolem. ČR zahájí přípravu nové, aktualizované strategie ochrany před změnou klimatu, která zohlední nejen současný vývoj v ČR v kontextu plnění mezinárodních závazků, ale i v souvislosti s budoucím členstvím ČR v EU a převzetí závazků i za toto integrační seskupení.

Již v této době, za italského předsednictví, je a bude diskutovaná nová chemická politika EU, na kterou naváže irské předsednictví. V souvislosti se zvýšenými finančními nároky na chemický průmysl bude Česká republika postupovat koordinovaně s ostatními zeměmi s vyspělým chemickým průmyslem při respektování vysokých standardů ochrany životního prostředí a zdraví obyvatelstva.

Prioritou ČR i ostatních budoucích členů EU je integrovaná prevence znečištění a integrovaný registr znečištění. V tomto směru by mělo irské předsednictví věnovat zvýšenou pozornost ratifikaci nových právních instrumentů (nové protokoly) v rámci prostoru EHK OSN, věnovaných této problematice. ČR zaujímá velmi aktivní postoj, který bude nadále prosazovat, včetně podpory nových environmentálně šetrných technologií (např. integrovaná výrobová politika, čistší produkce, atd.).

Prioritou v oblasti ochrany přírody je především příprava soustavy NATURA 2000, stejně jako v ostatních stávajících i nových členských zemích EU (legislativní složka i expertní část přípravy). Dalším důležitým bodem je ochrana biodiverzity v národním i mezinárodním kontextu (konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti se uskuteční za irského předsednictví, tj. v dubnu 2004). EU bude muset zaujmout iniciativní postoj k plnění závazků Světového summitu o udržitelném rozvoji v oblasti ochrany přírody, biologické rozmanitosti a udržitelného nakládání s přírodními zdroji, včetně surovinovými.

Pozornost bude věnována transpozici předpisů nově upravujících nakládání s odpady z elektrických a elektronických zařízení, dále nakládání s autovraky a s těžebními odpady. Pozornost je třeba věnovat i nově schvalovaným úpravám směrnice o obalech a obalových odpadech, a především naplňování stávajících předpisů (zákona o obalech a obalových odpadech a souvisejících předpisů). Obalové odpady patří mezi priority zájmu České republiky i jejích sousedů, např. Polska a Slovenska (ČR má přechodné období pro plnění směrnice o obalech a obalových odpadech 94/62/ES do 31.12. 2005).

V horizontální legislativě považuje ČR za klíčovou zejména Úmluvu EHK OSN o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí, tzv. Aarhuská úmluva, jejíž ratifikační proces v rámci EU i ČR v současné době probíhá. V ČR proběhne ve druhé polovině roku 2003 druhý pokus o získání souhlasu Parlamentu ČR s touto úmluvou, čímž by se završil ratifikační proces.

**Mgr. Tereza Loučimová,
odbor Evropské unie MŽP**

Natura 2000 se zabydluje v České republice

Soustava celoevropsky chráněných území Natura 2000 získává svoje přesné obrysy i v České republice. Byly navrženy hranice tzv. oblastí ochrany ptactva, které budou po projednání s vlastníky dotčených pozemků vyhlášeny chráněnými územími. „Natura 2000 chrání evropské přírodní dědictví, zároveň je šancí pro rozvoj regionů,“ řekl na tiskové konferenci věnované soustavě Natura 2000 ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Podle Petra Dolejského, ředitele Správy chráněných krajinných oblastí ČR, která má na základě navrhované novely zákona o ochraně přírody a krajiny zodpovídat za péči o chráněná území soustavy Natura 2000, by měla po vyhlášení oblastí ochrany ptactva plocha chráněných území vzrůst z dosavadních 15,5 na 18,5 procenta celkové plochy České republiky. „*Chceme vše důkladně předjednat a zapojit do přípravy všechny, kterých se Natura 2000 týká,*“ uvedl Dolejský.

covní místo zřízené přímo v souvislosti s vyhlášením území soustavy Natura 2000 přináší 4 – 6 dalších pracovních míst.

Sladit zájmy ochrany přírody se šetrným hospodařením

Ministr Libor Ambrozek zdůrazňuje, že nejdůležitějším principem vytváření soustavy Natura 2000 je sladit zájmy ochrany přírody se šetrným

hospodařením. „*Základní myšlenka vychází z toho, že cenné přírodní lokality vznikly na území Evropy z velké části také hospodařením člověka nebo jeho spolupodílením při obhospodařování krajiny, a že je potřeba je začít chránit ještě předtím, než budou ohroženy, právě tím, že by měl být zachován stávající způsob hospodaření. Kromě toho se budou chránit druhy a stanoviště skutečně ohrožené. Stát na těchto územích bude podporovat takové činnosti a způsoby hospodaření, které přispějí k zachování stávajících přírodních podmínek či ke zlepšení současného stavu. V žádném případě nepůjde o bránění lesnímu nebo zemědělskému hospodaření, které má pozitivní nebo aspoň neutrální vliv na stav populací chráněných druhů nebo přírodních stanovišť.*“ Jako příklad uvedl ministr Ambrozek květnatou louku: „*Máme-li zájem chránit květnatou louku a kvůli ochraně některých druhů požádáme majitele, aby ji kosil o 14 dní či o měsíc později, pak dojde-li ke snížení hodnoty sena, měl by majitel za tuto činnost dostat odpovídající náhradu. Důležitou součástí vyhlášení této soustavy je projednání se všemi vlastníky a stanovení náhrad za případné omezení hospodaření.*“

Ministr je přesvědčen, že Natura 2000 může pomoci při ekonomickém rozvoji regionů, protože je tu celá řada nástrojů, které vlastníkům do budoucna mohou pomoci získat příspěvek na šetrné hospodaření v klíčových lokalitách. Stávající české programy jako je Program péče o krajinu či Program revitalizace říčních systémů se totiž doplní evropskými programy jako jsou Agroenvironmentální programy, Strukturální fondy a další.

Tolik informací o přírodě jsme nikdy neměli

Česká republika přistoupila k procesu vytváření soustavy Natura 2000 velmi pečlivě a už od roku 2000 probíhá mapování a výběr chráněných území této soustavy. „*Nikdy předtím v historii neprobíhalo tak podrobné mapování, nikdy neměli čeští odborníci*

Natura a vlastníci pozemků

Vlastníci a uživatelé dotčených pozemků budou kontaktováni pracovníky správ jednotlivých chráněných krajinných oblastí, kteří s nimi projednají režim navrhované ochrany. Cílem jednání bude nalézt přijatelné řešení péče o území a hospodaření v něm. V září také začala rozsáhlá informační kampaň, která poskytne široké veřejnosti základní informace o soustavě Natura 2000.

Ochranný režim v mnoha územích soustavy Natura 2000 bude méně přísný než v současných chráněných územích. Na všech územích bude stát podporovat takové činnosti a způsoby hospodaření, které přispějí k zachování stávajících přírodních podmínek. Nebude tedy bránit lesnímu nebo zemědělskému hospodaření, které má pozitivní či neutrální vliv na stav populací chráněných druhů nebo přírodních stanovišť.

„*Jestliže stávající způsob hospodaření vedl k tomu, že se v území zachovaly cenné přírodní hodnoty, není žádný důvod jej měnit,*“ zdůrazňuje Ladislav Miko, náměstek ministra životního prostředí. „*Novelu zákona, která proces vyhlášení soustavy Natura 2000 upravuje, by měla v nejbližších týdnech projednat Poslanecká sněmovna. I na ní záleží, nakolik se České republice podaří splnit své závazky vůči Evropské unii,*“ dodává Ladislav Miko.

Šance pro rozvoj regionů

Vyhlášení chráněných území soustavy Natura 2000 nemusí znamenat „zakonzervování území“ a tím zastavení všech ekonomických aktivit. Naopak, může se stát šancí pro vzestup daného regionu.

S rozvojem turistického ruchu bývá úzce spojen i rozvoj infrastruktury a vznik nových pracovních příležitostí. V zemích Evropské unie bylo výzkumnou agenturou Ecotec v roce 2001 zjištěno, že jedno pra-

Chráněná území v České republice

- V České republice jsou nyní na základě zákona o ochraně přírody a krajiny (114/1992 Sb.) chráněny plochy o rozloze přes 1,2 milionu hektarů, tj. 15,24 % z celkového území státu. Celková rozloha oblastí ochrany ptactva bude 700 tisíc hektarů, z nichž 440 tisíc spadá do stávajících zvláště chráněných území. Po jejich vyhlášení tedy stoupne rozloha chráněných území na 18,56 % celkové plochy státu. Na území České republiky se dále vyskytuje 46 druhů ptáků, 74 druhů ostatních živočichů, 40 druhů rostlin a 58 typů přírodních stanovišť, chráněných soustavou Natura 2000.

Kde lze získat informace?

- Podrobné informace je možno získat na internetové adrese **www.natura2000.cz**, od 1. října jsou otevřena **informační centra Natura 2000** v sídlech správních jednotlivých chráněných krajinných oblastí a v provozu je **informační linka 844 800 800**.

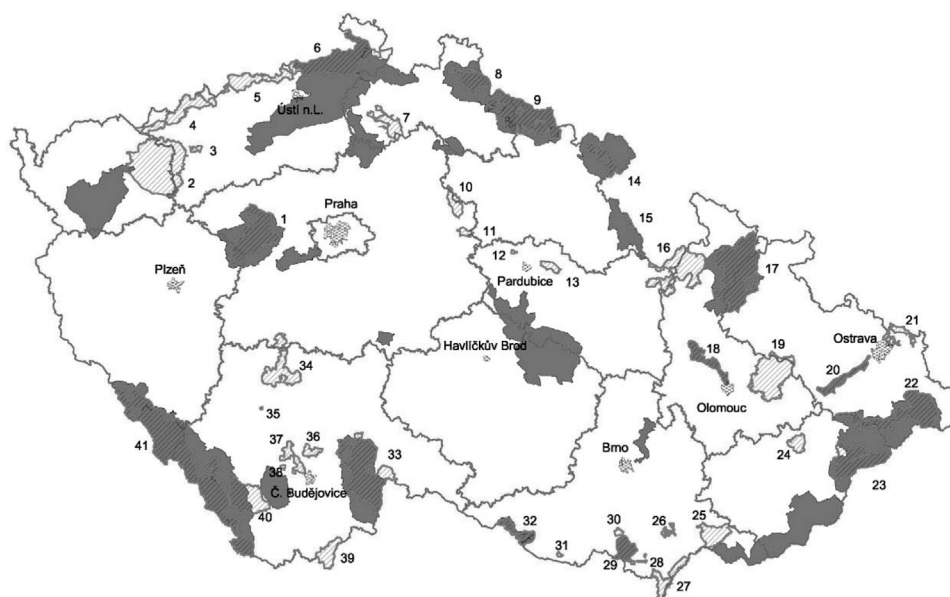
Co je Natura 2000?

- Natura 2000 je celoevropská soustava chráněných území, v nichž se vyskytují ohrožené druhy rostlin a živočichů a cenné biotopy. Česká republika se k vyhlášení chráněných území soustavy Natura 2000 zavázala v souvislosti se vstupem do Evropské unie. V první fázi – do roku 2004 – budou vyhlášeny tzv. oblasti ochrany ptactva, území pro ochranu vybraných druhů ptáků. Ostatní území, která slouží ochraně dalších ohrožených živočichů, rostlin a celých biotopů, tzv. přírodních stanovišť, budou vyhlašována po vstupu do Unie.
- Cílem vytváření soustavy Natura 2000 je zachování biologické rozmanitosti, ochrana ohrožených druhů rostlin a živočichů a zajištění trvalé péče o nejhodnotnější přírodní lokality celé Evropské unie. Zvláštní pozornost je věnována sladění zájmů ochrany přírody se šetrným hospodařením. V České republice, stejně jako v dalších přístupujících zemích, mají být sjednoceny národní zájmy ochrany přírody s péčí o celoevropské přírodní dědictví.
- V České republice probíhá mapování a výběr chráněných území soustavy Natura 2000 již od roku 2000. Většina z nich se vyskytuje ve stávajících národních parcích, chráněných krajinných oblastech, rezervacích a přírodních památkách. Menší část území ale dnes nemá žádný status ochrany, a proto budou ustavena nově. Chráněná území budou vyhlášena po projednání s dotčenými vlastníky a uživateli pozemků a dalšími místně významnými osobami a organizacemi. Oblasti ochrany ptactva bude vyhlašovat Česká republika samostatně, ostatní území podle navrženého národního seznamu musí být nejprve schválena Evropskou unií.
- Za přípravu soustavy Natura 2000 v České republice zodpovídá Ministerstvo životního prostředí. Odborné podklady pro navrhování jednotlivých chráněných území připravuje z jeho pověření Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Jednáními s vlastníky dotčených pozemků byla pověřena Správa chráněných krajinných oblastí ČR.

NAVRŽENÉ OBLASTI OCHRANY PTACTVA

červeně - návrh, šedá - stávající chráněná území

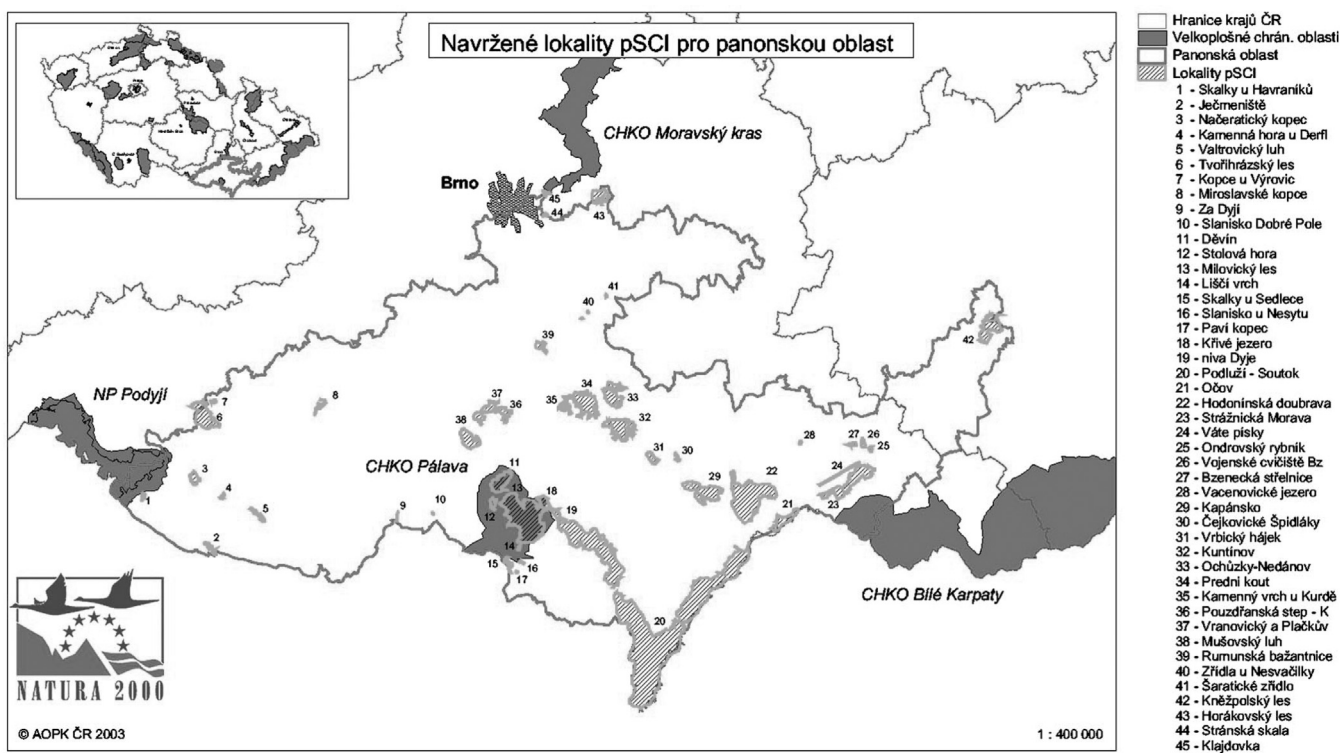

Oblasti ochrany ptáků

- 1 Křivoklátsko
- 2 Doupovské hory
- 3 Vodní nádrž Nechanice
- 4 Novodomské rašeliníště - Kovářská
- 5 Východní Krušné hory
- 6 Labské pískovce
- 7 Českolipsko - Dokeské pískovce a mokřady
- 8 Jizerské hory
- 9 Krkonoše
- 10 Rožďalovické rybníky
- 11 Žehuňský rybník - Žehuňská obora
- 12 Bohdanečský rybník
- 13 Komárov
- 14 Broumovsko
- 15 Orlické Záhoří
- 16 Králův Újezd
- 17 Jeseníky
- 18 Litovelské Pomoraví
- 19 Libavá
- 20 Poodří
- 21 Heřmanský stav - Odra - Poolzí
- 22 Beskydy
- 23 Horní Vsacko
- 24 Hostýnské vrchy
- 25 Bzenecská Doubrava - Strážnické Pomoraví
- 26 Hovoransko - Čejkovicko
- 27 Soutok - Tvrdonicko
- 28 Lednické rybníky
- 29 Pálava
- 30 Střední nádrž Vodního díla Nové Mlýny
- 31 Jaroslavické rybníky
- 32 Podyjí
- 33 Třeboňsko
- 34 Údolí Otavy a Vitavy
- 35 Režabinec
- 36 Hlubocké obory
- 37 Českokobulevické rybníky
- 38 Dehtář
- 39 Novohradské hory
- 40 Boletice
- 41 Šumava

Mapa 1

© AOPK ČR 2003

Mapa 2

tolik informací o našich chráněných územích a vůbec o celé české přírodě“, zdůraznil ministr životního prostředí. „V terénu se na mapování podílejí stovky odborníků a troufám si říci, že drtivá většina odborné přírodovědecké veřejnosti se do této práce zapojila.“

A v jakém stavu je příprava Natury 2000? „V současné době jsou navrženy oblasti ochrany ptactva a je dokončena příprava evropsky významných lokalit pro oblast jižní Moravy, která tvoří určité specifikum co se týče výskytu druhů rostlin a živočichů. Předpokládáme, že řada navrhovaných území se bude překrývat se stávajícími chráněnými územími, takže navíc budou podle kvalifikovaného odhadu chráněna jen 3 % území. Tato menší část bude muset být vyhlášena nově. Stane se tak po projednání s dotčenými vlastníky a uživateli pozemků a s dalšími místními činovníky. Oblasti ochrany ptactva bude Česká republika vyhlášovat samostatně, ostatní území budou podle navrženého národního seznamu projednána a schválena Evropskou unií“, řekl ministr Ambrozek.

Postup při vyhlášení

Náměstek ministra životního prostředí pro přírodu Ladislav Miko upřesnil, jak jsou území v terénu vymezována a co bude následovat předtím, než bude celá soustava vytvořena a vyhlášena.

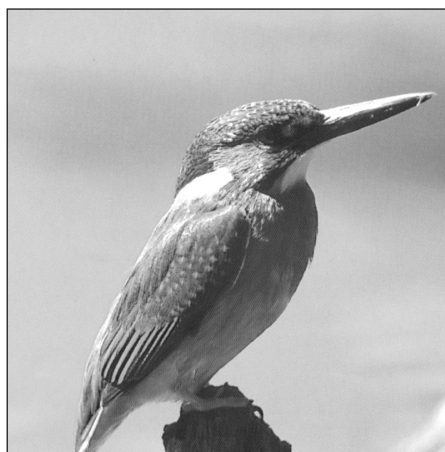
„Natura 2000 se skládá se tří základních složek: podle směrnice o ptácích jde o území ochrany ptáků, podle směrnice o stanovištích jsou to lokality vybraných druhů a přírodní stanoviště. Po zmapování území se zpracovávají podklady a vytváří se velká databáze informací, na jejímž základě vzniká přesně stanoveným postupem odborný návrh zařazení do sítě Natura. Poté jsou zahájeny informační akce, v nichž informujeme vlastníky a uživatele pozemků o tom, která území byla vybrána, proč byla vybrána a co to pro ně může znamenat – kde se zachová současný způsob hospodaření a kde se musíme dohodnout na nějakém způsobu úpravy. Předpokládáme, že ve většině případů bude postačovat zachování současného způsobu hospodaření. Pak prodiskutujeme s vlastníky odborný návrh a standardním postupem se bude zpracovávat národní seznam, který bude vyhlášen buď nařízením vlády nebo vyhláškou (to bude záležet na novele zákona 114). Po schválení vládou bude národní seznam stanovišť odeslán do Bruselu Evropské komisi. Evropská komise ho buď schválí, nebo nás požádá o doplnění. Po schválení Evropskou komisí se stane Evropským seznamem k realizaci na území České republiky. Pak máme šest let na to, abychom standardním postupem tato území vyhlásili v nejruznějších kategoriích ochrany.

V současné době máme u ptáků a druhových lokalit dokončeno mapování. U stanovišť mapování probíhá a mělo by být ukončeno do data vstupu ČR

do EU. Zpracování návrhů je už uděláno u ptáků (viz mapa 1). U druhových lokalit a u stanovišť je zpracováno v jedné biogeografické oblasti, kterou je panonikum (viz mapa 2). Na ostatním území republiky probíhá. V současné době zahajujeme informování veřejnosti. Tvorba národního seznamu a další kroky budou možné až po schválení novely zákona 114, až bude přesně nastavena procedura, podle které bychom měli postupovat. Vyhlášení ptačích oblastí se ČR zavázala učinit do data vstupu do Evropské unie, to znamená do května příštího roku. Rozjeli jsme činnosti tak, abychom tento termín byli schopni dodržet – za předpokladu schválení novely zákona 114.“

A jakým způsobem se vytvářejí plochy, které budou do Natury zařazeny? Náměstek Miko říká: „Po vymapování se vytvářejí tzv. komplexy biotopů. Snažíme se, abychom koncentrovali do jednoho území více typů biotopů, které podléhají ochraně

podle Natury, tak aby celkový zábor plochy byl co nejmenší. Při té příležitosti se ještě snažíme území překrýt co nejvíce se stávajícími zvláště chráněnými územími a s vymapovanými lokalitami pro druhy. Snažíme se, abychom pokryli své závazky vůči Evropské unii za předpokladu relativně co nejmenšího nového záboru území“.

Chráněný ledňáček říční

Zájemci dostanou informace

Petr Dolejský, ředitel Správy CHKO, připomněl, že k 1. říjnu jsou na 20 Správách CHKO (s výjimkou Žďáru nad Sázavou, Nasavrky a Blanska) zřízena infor-

mační centra, kde se budou moci vlastníci i všichni zájemci dostat k podrobným informacím z regionů.

„Pracovníci týmů, které se rekrutují ze zaměstnanců současných správ CHKO, budou aktivně vyhledávat vlastníky a budou je seznamovat s navrhovanými podmínkami v předpokládaných územích, budou s nimi diskutovat, protože zpětná vazba je pro nás velmi důležitá.“

Ředitel Dolejský říká, že systém už se vyzkoušel v podobě pilotních projektů v CHKO Beskydy a Bílé Karpaty. „Jednali jsme se samosprávami, protože to je nesmírně důležitý a zásadní partner při ochraně přírody. Reakce samospráv byla vesměs pozitivní. Naši pracovníci docházeli na zasedání zastupitelstev, byla k tomu vždy udělaná propagační kampaň a na zastupitelstva chodili vlastníci. Vysvětlovali jsme tam, co to je Natura, k čemu slouží, jaké jsou důsledky a jaká z toho vyplývají pro ně opatření. Dnes už víme, jak veřejnost seznámit s tím, o čem Natura je“.

Zájemci dále naleznou informace na speciální telefonní lince a na webových stránkách (viz rámeček).

Jana Plamínková
(s využitím materiálů tiskového oddělení MŽP)

Účast veřejnosti na rozhodování o stavebních a infrastrukturálních projektech

Mezinárodní seminář Účast veřejnosti na rozhodování o stavebních a infrastrukturálních projektech se konal v pátek 5. září v Senátu Parlamentu ČR. Pořádal ho Senát za odborné podpory Ministerstva bydlení, územního plánování a životního prostředí Nizozemského království a Ministerstva životního prostředí ČR.

Zahájení: velvyslankyně a ministr

Velvyslankyně Nizozemského království Ida L. van Veldhuizen-Rothenbücher ve svém úvodním vystoupení zdůraznila, že ČR a Nizozemí mají společné zájmy v mnoha oblastech. „*Kontakty se odehrávají na mnoha úrovních, nejen na té centrální. Dobře spolupracují obě ministerstva životního prostředí, např. v oblasti rizikových analýz či povodňové prevence*“, řekla velvyslankyně. O intenzitě

Velvyslankyně Nizozemského království Ida L. van Veldhuizen-Rothenbücher při svém vystoupení (za ní senátor Jiří Brýdl, který celý seminář zorganizoval, vlevo ministr Libor Ambrozek).
Foto Jana Plamínková

spolupráce na komunální úrovni svědčí to, že 70 měst z obou zemí má uzavřenu partnerskou smlouvu. Paní van Veldhuizen-Rothenbücher dále vyzdvihla důležitou roli veřejnosti na rozhodování. „*Politická reprezentace nesmí fungovat odtrženě, bez podpory veřejnosti, protože v dlouhodobém hledisku by se to nemuselo vyplatit. V Nizozemí je účast veřejnosti naprosto samozřejmá*“, dodala.

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek zdůraznil, že z Nizozemí k nám přijeli lidé, kteří mají s účastí veřejnosti na rozhodování bohaté zkušenosti. „*Učit se musíme od těch, kteří vynikají nad průměr, ne od průměrných*“, podotkl. „*My často řešíme problémy až ve velmi pozdní fázi, často dokonce až ve fázi stavebního povolení. A to už je pozdě, protože v té době už jsou stanoviska velice vyhrčená. Diskutovat se má nad plány akce*“, řekl český ministr. Bez účasti veřejnosti není dle jeho názoru jakékoli úsilí trvale udržitelné, protože stát nemůže chránit něco proti vůli veřejnosti. V novele zákona o posuzování vlivů na životní prostředí, která je předložena do Parlamentu, je už obsaženo kladené posuzování koncepcí. Kromě toho probíhá meziresortní připomínkové řízení nad návrhem nového územního plánu. I v rámci tohoto procesu má veřejnost možnost vznášet své připomínky. „*Čeká nás ještě dlouhá diskuse, protože řada infrastrukturálních projektů je stále provázána velkými emocemi. Východisko vede přes dialog všech, kterým na životní prostředí i rozkvětu celé země záleží*“, dodal na závěr ministr Ambrozek.

Pieter van Geel, náměstek ministra bydlení, územního plánování a životního prostředí Nizozemí řekl, že mnohé projekty začnou nadšeně, ale po čase nastanou konflikty s veřejností. „*To vede k prodražování stavby, prodlužování termínů a ztrátě důvěry*“, varoval van Geel. Konfliktům lze podle něj předejít vzá-

jemnou diskusí. Představitelé obcí a politici, kteří nenaslouchají svým voličům, jsou za to později potrestáni, domnívá se van Geel. Na druhou stranu vše musí mít své hranice a jasně daná pravidla.

Případová studie dálnice A4 – Delfland

V další části semináře uvedli Nizozemci dva příklady, kdy se intenzivním dialogem podařilo s veřejností dosáhnout přijatelného kompromisu. Prvním z nich

byla kontroverzní stavba dálnice A4, o níž pohovořil radní provincie Jižní Holandsko Marnix Norder, odpovědný za otázky dopravy. Deset kilometrů dlouhá dálnice by měla spojit města Delft a Schiedam (předměstí Rotterdamu). Trasa je intenzivně zemědělsky využívaná a je v ní i hodně zeleně. Jde o oblíbenou rekreační oblast pro obyvatele sousedních velkých měst. O dálnici se hovoří už 35 let, ale pro odpor ekologů i mnoha obyvatel se dosud nepostavila. Na druhou stranu neexistence dálnice brání rozvoji oblasti, proto se o ní v roce 2000 začalo znovu uvažovat. Úkolem tedy bylo zajistit jak kvalitu životního prostředí, tak i rozvoj oblasti. „*Postavili jsme se k tomu integrálně. Sešli jsme se s farmáři, silničáři, nevládními organizacemi a s dalšími zainteresovanými skupinami a společným úsilím jsme se snažili dojít k rozhodnutí*“, popisuje začátky Marnix Norder. „*U každé skupiny jsme se snažili odhalit její zájmy – např. ochránci přírody chtějí zachovat přírodu a nechťejí dálnici ani pod zemí, protože by auta znečišťovala ovzduší. Farmáři tvrdí, že mají-li pěstovat dobytek, potřebují dobré dopravní spojení. Veřejnost chce především prostor pro odpočinek. Vedli jsme mnoho diskusí. Diskuse jsou důležité, protože se jedná o zvýšení akceptovatelnosti projektů veřejností, jednak jsou pak výsledné projekty lepší*.“ Po pěti týdnech intenzivních diskusí dosáhli dobrých výsledků, navíc z nich vzešly mnohé plodné návrhy. Důležité je podle M. Nordera vše zveřejňovat na internetu, nic se nesnažit utajit a rozhodně nevést jednání za zády některého z účastníků. V současné době je osud dálnice (která by měla být zčásti podzemní) ovšem stále nejistý, není jasné, zda bude dokončena.

Případová studie „Projekt Delft Zuidpoort“

S projektem obnovy oblasti Delft Zuidpoort (Delftské Jižní brány) seznámil účastníky semináře Rik Grashoff

z radnice města Delft. V této oblasti, sousedící s historickým centrem města, se v nedávné době uvolnily prostory pro novou výstavbu po demolici starých nevyhovujících bytů, plynáren a objektů university. Městský úřad Delftu zde chce vybudovat oblast pro bydlení, nákupy, kulturu a práci, ale také parkoviště pro místní i návštěvníky centra. Po oznámení záměru nastala pro radnici složitá vyjednávání o územním plánu, protože se na něm stále někomu něco nelíbilo. „Pravidla hry se musí určit předem – kdo a jak se bude účastnit na jednání a jak se to bude kontrolovat, aby se výstavba neprotahovala. Na počátku se musí ohraničit rámec projektu. Tento rámec už by se ale neměl v dalších fázích zpochybňovat“, předává své praktické zkušenosti Rik Grashoff. V další fázi se musí určit, co se má vystavět. „I tato diskuse se posléze musí uzavřít. Pak teprve se může jít na vlastní plán. K už uzavřeným fázím se nevracíme. Ani pak sice nejsou všichni spokojeni, ale aspoň mají pocit, že jejich mínění bylo bráno vážně“, říká pan Grashoff. I podle něj je nesmírně důležité lidi kvalitně informovat. „Nejhorší jsou polopravdy, které lidé někde zaslechli“, tvrdí zkušený radní.

Účast veřejnosti u nás

Odpolední část semináře se týkala obecné situace u nás a některých českých kontroverzních projektů. O možnostech účasti veřejnosti v ČR pohovořili Ing. arch. Martin Tunka, CSc., z Ministerstva pro místní rozvoj, který se zabývá především novelou stavebního zákona, a Ing. Jaroslava Honová z MŽP, která má na starosti aplikaci EIA.

Ing. Honová připomněla, že původní zákon o EIA 244/1992 byl nahrazen v souvislosti se sjednocováním naší legislativy s legislativou EU novým zákonem 100/2001. V Parlamentu nyní leží novela tohoto zákona, která má řešit nedostatky zákona 100, které odhalila praxe. Obě kauzy, o kterých se dále diskutovalo, tedy rychlodráha Praha – Kladno i silniční okruh kolem Prahy, jsou vedeny ještě podle starého zákona

244, protože začaly ještě před účinností nového zákona. Ing. Honová dále podrobně popsala celý proces EIA. „EIA je nezbytný podklad pro další řízení. Je-li EIA negativní, je problém územní řízení projednat kladně“, ukončila své vystoupení Ing. Honová.

Ing. arch. Tunka zdůraznil, že infrastrukturální projekty přinášejí zpravidla užitek jiným lidem, než přes jejichž území vedou. „Veřejnost nevyužívá možnost účasti ve fázi, kdy se posuzuje vhodnost záměru v území. Zpravidla razantně vstupuje až v další fázi do procesu EIA“. Zdůraznil, že v novém stavebním zákoně by měla být územně plánovací dokumentace veřejně zpřístupněna i na internetu a územní řízení bude veřejné. To je podle něj významný posun, protože dosud veřejné není.

Dvě bouřlivé kauzy: rychlodráha a okruh

RNDr. Vojtěch Vyhnálek, CSc., zpracovatel posudku EIA v případě „Silniční okruh kolem Prahy“, uvedl, že u severní části okruhu hodnotili pět variant, z nichž vyšly jako jediné reálné varianta SS (prochází středními Čechami) a varianta J přes Suchdol, přičemž varianta SS je z hlediska vlivů na životní prostředí nepochybně vhodnější. „Proces EIA nic nepřikazuje, měl by jen vybrat varianty přijatelné a nepřijatelné a srovnat je podle vhodnosti“, shrnul Dr. Vyhnálek.

O studii „Rychlodráha Praha – letiště Praha-Ruzyně – Kladno“ pohovořili Ing. Honová a RNDr. Tomáš Bajer, CSc., zpracovatel dokumentace k záměru. Zde v září MŽP požádalo o doplnění variant (chtějí porovnat s variantou řešení situace metrem) a celý proces EIA tak začne znovu.

Celý seminář provázely poměrně vzrušené diskuse, často na téma „proč to jde v Nizozemí a u nás ne“. Nizozemští účastníci nicméně ujistili, že i u nich existuje řada bouřlivých projektů, kde jsou stanoviska protistran vyhrocena na ostří nože. Oni jen přijeli do Prahy s těmi kladnými případy, aby ukázali pozitivní příklady.

Jana Plamínková

Vláda schválila nařízení o Integrovaném registru znečištění

Podmínky pro zřízení Integrovaného registru znečištění na svém zasedání 1. října 2003 schválila vláda. Měl by zajistit lepší přístup občanů k údajům o toxických látkách, skleníkových plynech či těžkých kovech, které zpracovávají či produkují například továrny, hutě či spalovny.

Nařízení vlády stanoví seznam těchto látek a množství, pro která budou podniky muset plnit ohlašovací povinnost. Údaje by měly být veřejně dostupné v elektronické formě. Při prvním ohlašování v roce 2005 se do registru bude hlásit 72 látek. Jedná se o ty, jejichž registraci požaduje Evropská unie, a další vybrané látky, které podniky již dnes měří na základě požadavků složkové legislativy. Od okamžiku, kdy vstoupí platnost Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek, který Česká republika letos podepsala, se povinnost nahlašovat údaje do registru bude vztahovat na 88 látek.

Vláda stanovila prahy pro ohlašování emisí těchto látek. Stanoví prahy pro ohlašování emisí do ovzduší, do vody, do půdy a pro výstupy do odpadů a odpadních

vod. Ministerstvo životního navíc navrhovalo, aby nařízení vlády stanovilo prahy pro vstup ohlašovaných látek vstupujících do provozovny a pro výstup ve výrobcích. Tuto širší variantu však vláda nepodpořila.

Podle ustanovení § 22 zákona o integrované prevenci MŽP zřizuje IRZ jako veřejně přístupný informační systém veřejné správy. § 47 téhož zákona zmocňuje vládu k vydání nařízení vlády, kterým se stanoví seznam ohlašovaných látek, způsob zjišťování a vyhodnocování ohlašovaných látek, způsob a forma ohlašování do integrovaného registru znečišťování a některá opatření k zajištění jednoty informačního systému v oblasti životního prostředí.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Koncepce určuje, jak dál v ochraně šumavské přírody

Teze nové koncepce péče o Národní park Šumava zveřejnilo dne 30. září 2003 Ministerstvo životního prostředí [1]. Respektují mezinárodní standardy [2] a zároveň i místní podmínky. Důležitým partnerem při jejich naplňování budou šumavské obce [3]. Při přípravě koncepce probíhala jednání s obcemi, ekologickými i lesnickými organizacemi, zástupci vědecké sféry i mezinárodních institucí.

Cíle koncepce jsou dlouhodobé, řada kroků se však začne realizovat již v tomto roce. Jednotlivé úkoly mají konkrétní termíny.

Mezi nejdůležitější opatření patří:

- **Zjednodušení:** scelit první zóny do několika větších celků, zjednodušit zonaci ve vazbě na Biosférickou rezervaci Šumava a Ramsarskou úmluvu o ochraně mokřadů. I a II. zóna by měly pokrývat alespoň 75 % plochy národního parku.
- **Ochrana přirozeného vývoje přírody:** zvětšovat postupně území, kde bude probíhat nerušený vývoj přírodních ekosystémů bez zásahů člověka tak, aby do pěti let tvořila 30 % rozlohy národního parku. Plochy zařazené do těchto území z nich již nevyjímat, zařadit sem rašeliniště a podmačené smrčiny.
- **Prostor pro obce:** vytvořit podmínky pro dostačující zázemí obcí v jejich bezprostředním okolí a využít všech příležitostí pro jejich ekonomický rozvoj.
- **Odbornost:** posílit zastoupení odborníků na ochranu přírody na Správě šumavského národního parku.
- **Spolupráce:** postupně sladit zásady péče o šumavský národní park s pravidly platnými v Národním parku Bavorský les, zejména v jeho nové části.

Koncepce počítá s tím, že by se mimo nejcennější oblasti národního parku nadále v případě potřeby zasahovalo proti kůrovci. Bezzásahové území by se ale mělo postupně rozšiřovat. Navíc by se měl provádět důsledný odborný monitoring celé oblasti.

„Národní park by měl chránit šumavskou přírodu, která je unikátem evropského formátu, a zároveň sloužit i místním obyvatelům. Za klíčové považují, že se pro koncepci podařilo vyjednat souhlas šumavských obcí – zkušenosti ze světa totiž ukazují, že značka národního parku znamená nejen ochranu přírody, ale i ekonomický profit. Podporu obcí v národních parcích považují za jednu z priorit,“ dodává ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Ministr životního prostředí inicioval vznik speciálního programu Státního fondu životního prostředí zaměřeného právě na obce v národních parcích. Ty by tak mohly například získat dotaci na stavbu čistíren odpadních vod a sběrných dvorů ve výši až 80 % plánovaných investic. Program by měl platit od ledna příštího roku.

Přijetí novely zákona o ochraně přírody, kterou bude v nejbližších týdnech projednávat parlament, by obcím umožnilo získat náhradu za omezení hospodaření v obecních lesích kvůli ochraně přírody. Novela by totiž měla do českého právního řádu měla zakotvit soustavu evropsky významných chráněných území NATURA 2000, kam bude podstatná část Šumavy také zahrnuta. Jednou z možností je finanční náhrada, tedy v podstatě vypočtení rozdílu mezi ziskem, kterého by vlastník lesa normálně dosáhl, kdyby nebyl omezován, a výnosem po omezení. Dalšími možnostmi jsou směny pozemků či jejich výkup.

Ministrovi životního prostředí se už letos podařilo získat do rozpočtu 5,6 milionu korun na ušlé daně z nemovitostí pro obce ve všech národních parcích.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek oznámil na tiskové konferenci 30. září 2003, že v nejbližších týdnech bude vypsáno výběrové řízení na nového ředitele Národního parku Šumava, který by měl nastoupit do funkce od 1. 1. 2004. Novou koncepci tak bude naplňovat nové vedení národního parku.

Poznámky:

- [1] Koncepce je zveřejněna na adrese <http://www.env.cz>, rubrika Aktuality.
- [2] Zásady pro zařazení do kategorie II podle mezinárodních kritérií Světového svazu na ochranu přírody (IUCN) a doporučení Světového fondu na ochranu přírody (WWF).
- [3] Teze nové koncepce péče o Šumavský národní park podpořily obce prohlášením 26. září 2003

V září 2003 vydalo MŽP publikaci Péče o národní park Šumava: mise IUCN. Na 131 stranách jsou zde shrnuty názory jak Správy NP Šumava a CHKO Šumava (kapitolu Podkladový materiál pro návštěvu mise IUCN napsal Vladimír Zatloukal, zástupce ředitele Správy NP), tak i jejich názorových odpůrců z řad Hnutí Duha (kapitolu Kontroverzní aspekty péče o Národní park Šumava napsal Jaromír Bláha) a samozřejmě i závěry odborné mise IUCN (napsali Martin Solar ze Slovinska a Pierre Galland ze Švýcarska). Stručně je uvedeno i vyjádření WWF. Publikace dopodrobna uvádí názory a argumenty obou stran, závěr si může udělat každý sám.

Pla

Chraňte poslední zbytky evropských pralesů, než bude pozdě!

Přední vědci z 18 evropských zemí dne 30. září 2003 důrazně upozornili na naléhavou potřebu zachovat poslední evropské pralesy. Vyzvali také EU k podpoře ochrany vzácných lesů v nových členských zemích. Rovněž požadují, aby Evropský fond chráněných území zajistil chráněným územím dlouhodobou finanční podporu.

Prohlášení nazvané „**Vědci vyzývají k ochraně lesů v Evropě**“ podepsalo 180 vědců z Bulharska, České republiky, Finska, Francie, Itálie, Maďarska, Německa, Nizozemí, Polska, Rakouska, Rumunska, Řecka, Slovenska, Španělska, Švýcarska, Turecka, Ukrajiny a Velké Británie.

„Jsme rádi, že vědecká komunita zjistila, jak je důležité zvýšit finanční podporu při ochraně lesů. K záchraně unikátní přírody východoevropských lesů by pravděpodobně stačila částka dosahující pouhé dvacetiny výdajů, kterými EU dotuje tzv. Společnou zemědělskou politiku,“ říká Duncan Pollard, ředitel Evropského lesního programu WWF (Světového fondu ochrany přírody). „Vědci celého kontinentu touto výzvou potvrzují varování WWF před nedostatečnou ochranou evropských lesů. Tím se názoru WWF dostává již opakovaně podpory ‚zvenčí‘ – nedávno totiž obdobnou podporu vyjádřili v rozsáhlém průzkumu veřejného mínění obyvatelé 12 zemí.“

180 vědců, převážně odborníků na problematiku lesů, zdůraznilo, že rozsáhlé oblasti přirozených lesů, jako například Bialowiežský prales na polsko-běloruské hranici, jsou poslední možností k uchování vědomí o tom, jak funguje evropská příroda bez vlivu člověka. **Rovněž v České republice: na Šumavě, v Beskydech a dalších místech, se nacházejí zbytky pralesů, které potřebují zlepšit ochranu proti kácení nebo stavbě cest či sjezdovek.** Ochrana těchto oblastí hraje velmi důležitou roli pro všechny Evropany, neboť jsou živými laboratorii pro vědecký výzkum i přírodními památkami – jakýmijsi „yellowstoneskými parky“ Evropy. Má-li být zajištěna skutečná ochrana, je nutné, aby EU vyjednala dlouhodobé financování chráněných oblastí prostřednictvím Fondu chráněných území, účelových partnerství a dalších vhodných politických a finančních opatření.

„Vědci, kteří výzvu podepsali, pracují v mnoha různých oblastech výzkumu a na základě vědeckých poznatků jsme se všichni shodli na tom, že je naléhavě potřeba zlepšit ochranu biodiverzity evropských lesů,“ řekl George F. Peterken, přední evropský lesní ekolog z Velké Británie a jeden z autorů výzvy. „Východní Evropa má dosud mnoho nedotčených přírodních oblastí, které jsme na jiných místech již ztratili. Ochrana přirozených lesů a pralesů není luxusem – z vědeckého hlediska je pro Evropu nezbytností.“

Podle WWF mohou být pouhá 2 – 3 % evropských lesních ploch klasifikována jako nedotčené přirozené lesy. Velké pásy pralesů jsou dosud uchovány právě

ve východní Evropě. Například lesy Karpatského oblouku umožňují přežití významných populací velkých šelem, například vlků či medvědů. Bialowiežský prales na polsko-běloruské hranici je nejcenějším a zároveň nejrozsáhlejším pralesním komplexem v Evropě, přesto není dostatečně chráněn. Přijetí mnoha zemí střední a východní Evropy do EU v příštím roce zvýší tlak na spotřebu přírodních zdrojů. Proto jsou nezbytné okamžité kroky ve prospěch záchrany posledních přirozených lesů kontinentu.

„Mezi lidmi všeobecně panuje mylné mínění, že dokud rostou stromy, je všechno v pořádku. Ve skutečnosti to ale v žádném případě nezaručuje ochranu lesní biodiverzity. Naopak, se vzrůstající plochou mizících přirozených lesů v Evropě nenávratně ztrácíme nejdůležitější genetické zásobárny,“ řekl Duncan Pollard. „Lesy představují nejdůležitější zdroj biologické rozmanitosti na evropské pevnině. Srovnávat genetické bohatství přirozených lesů a uměle vysázených monokultur je totéž jako stavět tisíce přísad všech evropských kuchyní dohromady oproti ovesné kaši.“

Výzva vědců uvádí, že těžba dřeva, výstavba silnic a nedostatek efektivních ochranných opatření silně ohrožují mimořádnou a bohatou evropskou biodiverzitu; dále, že síť chráněných oblastí je nedostatečná, postrádá biokoridory a není schopná uchovat životaschopné populace přísně chráněných druhů, jako je například medvěd hnědý, na evropské úrovni. Vědci proto vyzývají všechny vlády k omezení negativních faktorů, ohrožujících biodiverzitu evropských lesů, k přísné ochraně velkých pralesovitých porostů, k ustavení reprezentativní a funkční sítě dobře chráněných území (kategorie I až IV podle klasifikace IUCN), k efektivnější péči o les v chráněných územích a ke zvýšení investic do vědeckého výzkumu v oblasti lesní ekologie, ochrany biodiverzity a přirozených přírodních systémů.

Andreas Beckmann,
WWF International,
telefon: +43-676-83-488-238

Výzva vědců v angličtině i s podpisy je vystavena v sekci „Newsroom“ na internetové adrese <http://www.panda.org/downloads/forests/scientistscall.pdf>

Analýza stavu ochrany lesů v Evropě, vypracovaná WWF, je k dispozici na adrese: <http://www.panda.org/europe/forests>. Na téže internetové adrese je i Evropský průzkum veřejného mínění o ochraně lesa. WWF k němu vydal tiskovou zprávu v češtině.

Evropský týden mobility a Evropský den bez aut 2003 v České republice

V letošním roce se Česká republika již podruhé zapojila do Evropského dne bez aut (22. září) a Evropského týdne mobility (16. – 22. září). Pořádání této celoevropské osvětové a propagační akce podporuje Ministerstvo životního prostředí za spolupráce s Ministerstvem zahraničních věcí.

V letošním roce se Evropského dne bez aut (EDBA) a Evropského týdne mobility (ETM) v České republice zúčastnila města **Bohumín, Boskovice, České Budějovice, Hlučín, Hodonín, Chrudim, Kroměříž, Letovice, Olomouc a Vsetín**. Města **Karviná, Prostějov a Velké Meziříčí** se zapojila do Evropského dne bez aut. Pět dalších měst – Brno, Hradec Králové, Moravská Třebová, Praha a Třebíč – se rozhodlo, že se sice k ETM a EDBA nepřipojí, ale oficiálně obě aktivity podpořily několika akcemi.

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek přijel v neděli 21. září 2003 do dvou měst a zúčastnil se zde akcí pořádaných v rámci Evropského týdne mobility. V Kroměříži navštívil Středisko volného času Šipka, kde byl připraven program pro rodiny s dětmi na téma „Je naše město dostupné i pro nás?“. Náhodně vybranému dětskému cyklistovi, který vyjel do ulic Kroměříže s cyklistickou přilbou na hlavě, předal ministr nové jízdní kolo. V **Hodoníně** si pak také zajezdil na kole a předal ceny vítězům závodu dětí „Přijed' si zazávodit na své koloběžce, kolečkových bruslích“.

V pondělí 22. září jel ministr Ambrozek na zasedání vlády vlakem a na kole. Další ministři české vlády – Pavel Dostál a Vladimír Mlynář – se vydali do práce pěšky. Hromadná městská doprava zdarma byla tento den v **Hodoníně, Chrudimi, Karvině, Kroměříži, v Třebíči a ve Velkém Meziříčí**. V Praze si občané mohli vyzvednout jízdenku zdarma v místech k tomu určených.

V Evropě se do ETM zapojilo 289 měst (a 427 akcí podpořilo), k Evropskému dni bez aut se přihlásilo 1031 měst (z velkoměst jmenujme např. Oslo, Krakov, Helsinky, Dublin, Londýn, Frankfurt a Hamburk, Vídeň, Budapešť, Tallin, Zábřeh a další). Přes 453 měst EDBA podpořilo.

Předseda Romano Prodi vyzval úředníky Evropské komise, aby nechali auta doma a vydali se tento týden do práce po svých nebo na kole. Komisařka Margot Wallst-

Ministr Ambrozek předává v Kroměříži cenu vítězi bezpečnostní aktivity města „Na kole jen s přilbou“

römová se v úterý 16. září vydala s komisařem Neilem Kinnockem do sídla Evropské komise ve „šlapacím taxi“ (rikša – cyklista veze dvouse-
dadlový vozík pro cestující). Také české ministerstvo životního prostředí vyzvalo všechny své zaměstnance, aby během Evropského týdne mobility a především v pondělí 22. září nepoužívali po celý den auto.

Dostupnost pro všechny

Evropská unie chtěla vyhlášením tématu **DOSTUPNOST PRO VŠECHNY** podpořit principy Evropského roku tělesně postižených. Týden mobility tak letos měl upozornit obyvatele i představitele měst na překážky, s nimiž se musí každodenně potýkat například tělesně postižení spoluobčané či senioři, rodiče s dětmi a kočárky, těhotné ženy a další. Tímto směrem se zaměřila i mnohá česká města.

Jak odstranit bariéry, se kterými se potýkají občané měst

Ve středu 17. září 2003 si mohli v Kroměříži na Velkém náměstí lidé vyzkoušet chůzi naslepo za doprovodu slepeckého psa („Zkus si mou situaci“), v Českých Budějovicích zase proběhl seminář za účasti tělesně postižených spoluobčanů a lidí se ztíženou pohyblivostí, z něhož by měly vyplynout možnosti odstranění bariér mezi zdravotně postiženou a nepostiženou populací. V Hodoníně připravili Den pro seniory – v rámci programu představitelé města besedovali se staršími občany o jejich zkušenostech s dostupností ve městě. V pátek se zase v Letovicích mohli zastupitelé města svést v invalidním vozíku v akci „Pojď se svést v mém vozíku“. Ověřili si, jak je centrum města přístupné pro tělesně postižené občany. Ve Vsetíně týž den proběhla akce „Den bariér v nás a kolem nás“ s výstavou pomůcek pro postižené spoluobčany.

Bezpečné přecházení a správně vybavené kolo

Čtvrtek – třetí den Evropského týdne mobility – se zaměřil na bezpečnost chodců a cyklistů (především dětí) na chodnících a vozov-

Místostarostka Kroměříže MUDr. Olga Sehnalová si vyzkoušela chůzi za pomoci vodícího psa

kách měst. V Českých Budějovicích proběhla ve spolupráci s Policií ČR akce „Po zebře bezpečně“, zaměřená na chodce, spolu s další akcí „Víš, co má obsahovat jízdní kolo?“ zaměřenou na školáky a rodiče, kteří jezdí ráno do školy na kole. „Dětského slyšení“ se v Hlučíně vedle žáků ZŠ účastnila Policie ČR, představitelé města, BESIP a Záchraná služba. V Chrudimi Městská policie přednášela v ZŠ dětem na téma: „Bezpečná jízda = radostná jízda“ a v Kroměříži vyhodnotili akci pro dětské cyklisty „Na kolo jen s přílbou“.

V sobotu a v neděli byl čas na rodinné výlety

V sobotu a v neděli krásné počasí přímo zvalo na výlet. Bylo možné si vybrat např. „Pochod z Bohumína do Bohumína“, „Cyklovýlet“ v Boskovicích, „Výlet k Prameni Moravy a na Kralický Sněžník“ v Chrudimi, „Na kole na Svojanov“ v Letovicích OBR5, „Cyklostezkami Olomoucka“ – okolo Olomouce, dálkový pochod v Hlučíně a další.

Evropský den bez aut 2003

Pondělí všechny přivítalo sluníčkem. Ve třinácti českých městech se rozběhly akce, zaměřené na téma letošního roku. V Boskovicích si připravili „Den bez aut = Den plný her“ – pro žáky 5. a 6. tříd ZŠ a dále děti ze stacionářů Betany a Emanuel. V Českých Budějovicích občanské sdružení Kontakt bB pořádalo akci „Svezte se na vozičku“ – tělesně postižení spoluobčané poskytli ukázky mobility na invalidním vozíku, sjezdy z chodníků, možnost vyzkoušet podstatný rozdíl mezi třemi typy invalidních vozíků. Zajímavé bylo také povídání o canisterapii a o lidech, kteří prostřednictvím speciálně cvičených psů pomáhají jiným lidem zlepšovat psychický stav a vrací jim chuť do života. Každou celou hodinu jel městem nízkopodlažní autobus a na poslední jízdu byli pozváni radní města spolu s invalidními občany.

V Chrudimi si za spoluúčasti členů České abilympijské společnosti (tělesně postižení) mohli řidiči vyzkoušet v uzavřeném jízdním pruhu jízdu na invalidním vozíku. V Městském parku si zdravé děti spolu s postiženými hrály a soutěžily v rámci akce „Spolu bez bariér“. Podobně tomu bylo i v Kroměříži při „Setkání bez bariér“.

V Olomouci proběhlo další kolo soutěže smíšených družstev zdravotně postižených a zdravých pod názvem PEVNOST-CUP OLOMOUC 2003, do soutěží mohli zasáhnout i zástupci Rady města Olomouce. V Prostějově proběhla běžecká soutěž pro žáky ZŠ a pro handicapované děti, závod zahájili členové vedení města.

Evropský den bez aut – smysl akce a jeho historie v ČR

Evropský den bez aut (22. září) patří k významným dnům Evropy, zaměřeným na ochranu životního prostředí. Cílem aktivit, pořádaných v tento den, je upozornit občany na problematiku automobilové dopravy, nabídnout jim alternativu hromadné městské dopravy, probudit aktivní přístup občanů ve spojení s občanskými sdruženími ke svému městu. Vznik Evropského dne bez aut (EDBA) iniciovala Evropská komise v roce 2000 a od té doby patří k významným dnům Evropy v ochraně životního prostředí. Akce si drží stálý termín, kterým je 22. září. EDBA se mohou zúčastnit jen ta města, která svým podpisem Charty splní základní podmínky. Od roku 2002 se jeden den rozšířil na celý týden a **Evropský den bez aut (22. září)** se tak stal součástí a vyvrcholením **Evropského týdne mobility (16. – 22. září)**. V pondělí 22. září se ve městě uzavře na několik hodin určitá část pro automobilovou dopravu a v ulicích či na náměstí probíhají nejrůznější akce a happeningy pro obyvatele zúčastněných měst. Důležité je, že hlavní úsilí zde vychází od městských úřadů a magistrátů měst, které mohou nejen upozorňovat na problémy města, ale také ukázat svou ochotu o dopravní problematice otevřeně jednat a zodpovídat se občanům měst z vlastní činnosti.

2001

V roce 2001 vyzvala komisařka Margot Wallströmová tehdejšího ministra životního prostředí Miloše Kužvartu, aby za Českou republiku podepsal slib (Pledge), ve kterém se zavázal, že Česká republika bude podporovat konání Evropského dne bez aut a Evropského týdne mobility (EDBA a ETM) v ČR.

V roce 2001 uskutečnil odbor vnějších vztahů MŽP výtvarnou soutěž pro školní děti: „Moje město, moje ulice bez aut“ a vydal kalendář na rok 2002 s nejlepšími obrázky dětí (viz www.env.cz).

2002

V březnu 2002 vznikl z iniciativy MŽP Národní koordinační výbor EDBA a ETM, ve kterém jsou jak zástupci Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva dopravy a spojů, Delegace Evropské komise

v Praze, Svazu měst a obcí ČR, Národní sítě zdravých měst ČR, tak především členové samosprávy českých měst. Tento výbor se schází 4 x ročně v budově MŽP a jedná o aktuálních otázkách, týkajících se konání EDBA + ETM v ČR.

Národní koordinátorkou EDBA + ETM se stala Mgr. Eva Veverková, pracovnice tiskového oddělení MŽP.

Běžecká soutěž zdravých dětí a dětí s tělesným postižením v Prostějově

V roce 2002 se již šest českých měst – České Budějovice, Hlučín, Hodonín, Kroměříž, Olomouc a Vsetín – připojilo ke 1420 městům států Evropské patnáctky a kandidátských zemí a podpořilo Evropský den bez aut včetně celého Evropského týdne mobility (toho se zúčastnilo v Evropě celkem 318 měst). Ministr Ambrozek se spolu s velvyslancem Ramiro Cibrianem a primátorem města zúčastnili Evropského dne bez aut v Českých Budějovicích.

Závěrem roku se města ještě přihlásila do soutěže o Evropské ceny mobility – Vsetín se nominoval mezi deset nejlepších měst v části soutěže, zaměřené na průběh Evropského týdne mobility. Zástupci města dostali v Bruselu ocenění od komisařky Wallströmové (červen 2003 – v rámci Green Weeku).

Mgr. Eva Veverková,
odbor vnějších vztahů MŽP

Na Den bez aut se organizovaly i četné cyklojízdy

Auta versus MHD

U příležitosti Dne bez aut (ke kterému se oficiálně nepřipojila) uspořádala pražská radnice třídní srovnávací jízdu auta, mopedu, kola a MHD. Jelo se po dvou trasách, první z nich vedla z Bohnic na Václavské náměstí, druhá z Jižního Města rovněž na Václavské náměstí. Výsledky přehledně shrnuje tabulka 1. Jak je z ní jasné patrné, nejrychlejším dopravním prostředkem je v Praze moped, následovaný kolem (kurýrní služby dobře vědí, proč právě tyto dva dopravní prostředky používají k doručování expresních zásilek). Auto zvítězilo nad MHD pouze jednou (shodou okolností ho zrovna řídil pražský primátor Pavel Bém), jednou byl čas vyrovnaný, čtyřikrát vyhrála hromadná přeprava, byť většinou ne o mnoho.

Akcí magistrátu se inspiroval deník Mladá fronta Dnes a rádio Blaník. Redaktoři obou médií zorganizovali

čtyřdenní test, v němž soupeřila auta s MHD na čtyřech různých trasách ve městě. Ráno se vždy jelo do centra, odpoledne zpět, celkem tedy osm jízd (viz tabulka 2). Ve všech případech bylo auto rychlejší než MHD – např. při cestě mezi Velkou Ohradou (Jihozápadní Město, Praha 13) a náměstím bratří Synků v Nuslích bylo auto rychlejší o 7 minut než MHD (autobus, metro a tramvaj), na trase z Petřin na Žižkov byl souboj vyrovnaný, ale při zpáteční cestě zvítězilo auto o 14 minut. Ukazuje se, že to, co pasažéři MHD nadeženou v rychlém metru, ztrácejí při přestupech a dlouhém čekání na spoje. A ještě je z tabulky jasně patrná jedna závislost: jelo-li rychleji auto, jela rychleji i MHD. Jinak řečeno, rychlost MHD je do značné míry závislá na propustnosti silnic, často ucpaných auty.

Jana Plamínková

Tabulka 1 – Test uspořádaný pražským magistrátem

Trasa Bohnice – Václavské náměstí				Trasa Jižní město – Václavské náměstí		
	1. den	2. den	3. den	1. den	2. den	3. den
moped	13'	13'	16'	12'	17'	12'
kolo	15'	17'	18'	21'	20'	20'
MHD	27'	25'	29'	26'	26'	21'
auto	37'	27'	29'	30'	28'	18'

Tabulka 2 – Test uspořádaný redakcemi MF Dnes a Radia Blaník

	Petřiny – Žižkov	zpět	Jarov – Smíchov	zpět
MHD	43'	44'	37'	30'
auto	42'	30'	23'	23'

	Velká Ohrada – Nusle	zpět	Hostivař – Holešovice	zpět
MHD	40'	50'	45'	34'
auto	33'	37'	38'	20'

Ministr Ambrozek doporučil recyklovaný papír i svým kolegům

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek zaslal koncem září všem svým resortním kolegům, hejtmanům krajů, předsedům obou parlamentních komor i předsedům parlamentních klubů dopis, v němž je informoval o zkušenostech MŽP s používáním recyklovaného papíru. Zároveň je také požádal, aby zvážili možnost používat recyklovaný papír na svých úřadech a tím pokročili směrem k udržitelnějšímu způsobu fungování státní správy a samosprávy u nás.

Na ministerstvu životního prostředí i v jeho resortních organizacích se v běžném úředním provozu používá recyklovaný papír již od prosince 2002 a po zhodnocení všech kladů i záporů se úřad rozhodl používat jej i nadále. „*Důvody jsou samozřejmě jak ekologické, tak i osvětové,*“ komentuje rozhodnutí úřadu ředitel odboru vnějších vztahů Jakub Kašpar. Udržitelná spotřeba, tedy spotřeba šetrná k životnímu prostředí, se stává stále více tématem veřejné debaty, dodal Kašpar s tím, že je velmi důležité, aby šly v tomto směru státní úřady příkladem. „*Například Program OSN pro životní prostředí (UNEP) vidí právě tzv. „zelené nakupování“ státní správy jako důležitý impuls pro ostatní,*“ říká Kašpar.

„*Pro mě to byl důležitý krok od začátku, kdy jsem nastoupil do funkce ministra,*“ říká Libor Ambrozek. „*Nemůžeme přece kázat vodu a pít přitom víno,*“ dodává.

Kromě ekologických a osvětových dopadů přinesl tento krok MŽP i finanční úspory. Na trhu je recyklovaný papír v různé kvalitě i odstínech. Právě proto, že se kvalita nabízeného papíru liší, doporučuje MŽP předem zkonzultovat jeho zavádění v každém konkrétním případě s dodavateli kancelářské techniky. Ti mohou sami poradit vhodný druh do jejich strojů i způsob správného ošetřování techniky pracující s recyklovaným papírem.

Ministerstvo životního prostředí ale není jedinou institucí, která využívá recyklovaný papír pro úřední provoz, tisk obálek a vizitek. **K dalším patří Kancelář veřejného ochránce práv v Brně, Senát Parlamentu ČR, některé poslanecké kluby ve Sněmovně** (např.

klub KDU-ČSL) **a řada městských a obecních úřadů** (například Liberec či Tábor).

Současně s používáním recyklovaného papíru se MŽP snaží přiblížit udržitelné spotřebě i dalšími kroky, jako jsou např. využívání ekologicky šetrných výrobků pro provozní účely, nákup biopotravin z ekologického zemědělství a nápojů ve vratných lahvích či zateplení budovy a další stavební úpravy, jejichž cílem jsou energetické úspory.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Více informací můžete najít na těchto webových stránkách:

Agentura pro ekologicky šetrné výrobky
<http://www.ceu.cz/esv>
 Arnika: Šetrné papírování
<http://papir.arnika.org>
 Confederation of European Paper Industries
<http://www.cepi.org>
 Český národní komitét UNEP
<http://www.unep.cz>
 European Recovered Paper Council
<http://www.paperrecovery.org>
 Evropská unie – Ekoznačení EU –
<http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel>
 Global Ecolabelling Network
<http://www.gen.gr.jp>
 Hnutí DUHA: Vratné lahve
<http://www.hnutiduha.cz/aktivita/odpady/lahve.htm>
 Paper On-Line
<http://www.paperonline.org>
 STEP – Síť ekologických poraden
<http://www.ekoporadna.cz>
 Svaz průmyslu papíru a celulózy
<http://www.sppac.cz>
 UNEP – Udržitelná spotřeba
<http://www.unep.org/themes/consumption>

Senát zavedl recyklovaný papír

Senátoři a další pracovníci Senátu ČR mají nyní možnost používat kancelářský recyklovaný papír. O tento výdobytek se prostřednictvím místopředsedy Senátu Jana Rumla zasadila kampaň Arniky Šetrné papírování.

„*Ještě na podzim loňského roku se recyklovaný papír v Senátu vyskytoval pouze v omezené míře a dokonce se zde netřídil ani odpad. Od léta si mohou úředníci i poslanci vybrat mezi recyklovaným a nerecyklovaným papírem a v prostorách Senátu byly na začátku roku rozmístěny dobře viditelné a označené nádoby na tříděný odpad, a to na papír, plasty i sklo,*“ pochvaluje si Jarmila Johnová, sekretářka Jana Rumla, která se snažila prosadit třídění odpadu v budově Senátu již delší dobu.

Problematiku recyklovaného papíru konzultovali odborníci z Kanceláře Senátu i na Ministerstvu život-

ního prostředí. Na základě získaných informací proběhl zkušební provoz na velkokapacitních kopírákách. „*Na velkokapacitních strojích recyklovaný papír nepoužíváme. Na ostatních kopírákách a PC tiskárnách je to možné. Záleží na zaměstnancích a senátorech, jaký papír zvolí,*“ řekl Jan Veselka, vedoucí oddělení správy majetku a dodal: „*Kancelář Senátu nakupuje dále zboží jako např. sešity, poznámkové bloky, tiskopisy či ubrousky z recyklovaného papíru.*“

Arnika se v září obrátila prostřednictvím e-mailu na všechny poslance horní komory, aby recyklovaný papír používali všude tam, kde je to možné.

Projekt „*Ekologicky šetrné veřejné instituce*“, jehož součástí jsou aktivity na půdě Senátu PČR, je podporován z prostředků Nadace Partnerství.

(z tiskové zprávy Sdružení Arnika)

ČR chrání ozonovou vrstvu

Každoročně se 16. září slaví po celém světě jako Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy Země. „Česká republika ozonovou vrstvu chrání úspěšně a dnes už patří mezi země, které poskytují své know-how v této oblasti dalším. Přispět k její ochraně může ale i každý z nás,“ řekl ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy se slaví od roku 1994, kdy ho vyhlásil Program OSN pro životní prostředí (UNEP) na počest přijetí Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu (16. 9. 1987).

Montrealský protokol je prováděcím protokolem Vídeňské úmluvy o ochraně ozonové vrstvy, která byla přijata v roce 1985. Obě tyto mezinárodní úmluvy vedou k postupnému omezování výroby a používání látek, které porušují ozonovou vrstvu. Jedná se zejména o plně halogenované chlorfluoruhlovodíky, obecně zvané „freony“.

Freony a ČR

V ČR je dnes povolen pouze limitovaný dovoz tzv. „měkkých freonů“ a malého množství tzv. „tvrdých freonů“ tam, kde není k dispozici náhrada (např. léčivé přípravky pro astmatiky). Výrobky, obsahující freony, musí být náležitě označeny. Freony se dříve používaly zejména v chladírenství, požární ochraně, výrobě pěnových umělých hmot, při aplikaci nátěrových hmot, ve zdravotnictví a kosmetice. Celosvětová výroba freonů na konci 80. let 20. století překročila 1 000 000 tun ročně. Velká část z nich poté skončila v ovzduší, což se projevilo právě narušením ozonové vrstvy a následně v nárůstu rakovinových onemocnění kůže, ve změně klimatu a nepřímo v poklesu biologické rozmanitosti.

K Montrealskému protokolu dosud přistoupilo 184 států. Podařilo se celosvětově omezit výrobu

a spotřebu freonů především v rozvinutých státech a v současné době se začíná urychlovat obdobný proces ve státech rozvojových. Vyspělé země (včetně ČR) se dnes zaměřují především na poskytování pomoci těm méně rozvinutým především při zavádění bezfreonových technologií v oboru chladírenství a servisu chladicích a klimatizačních zařízení. Cílem je snižování emisí freonů a zajištění jejich sběru, recyklace a zneškodňování.

Co může udělat každý z nás?

- kupovat výrobky (chladničky, mrazničky, klimatizace, automobily s klimatizací, průmyslová chladicí zařízení), která obsahují ekologická chladiva (např. látku s označením R 134a, R 404a, R 600a – před zakoupením se poraďte s odborníkem chladírenského servisu), bez látek CFC, HCFC, kupovat spreje s mechanickými rozprašovači nebo s alternativními hnacími plyny (např. propan-butan, stlačený vzduch). U chladniček a mrazniček je obvykle údaj o použitém chladivu uvedený na zadní straně na chladicím agregátu (kompresoru);
- žádat při opravách chladicích zařízení odborné odsátí použitého freonu pro recyklaci nebo zneškodnění; chtít vidět po servisních technikách, manipulujících s chladírenskou technikou tzv. „zelenou kartu“, která dokazuje jejich odbornou způsobilost.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Ekologicky šetrný výrobek v Hradci Králové

Náměstek primátora Hradce Králové Otakar Divíšek a zástupci ministerstva životního prostředí dne 7. října oficiálně zahájili měsíční informační akci na podporu národního systému značení výrobků značkou Ekologicky šetrný výrobek pod heslem „Zodpovědnost má svoji značku“. „Zodpovědnost k budoucnosti projevuje člověk každý den. Všichni máme možnost volit zodpovědný přístup k životnímu prostředí a budoucnosti i tím, že volíme ekologicky šetrné výrobky,“ říká ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Od začátku října po Hradci jezdil autobus MHD v barvách Ekologicky šetrného výrobku, s plakáty s logem EŠV se lidé mohli setkávat na zastávkách MHD, ale i v autobusech a trolejbusích. Kromě toho se o akci dozvěděli i obchodníci, kteří dostali balíček s informacemi o českém ekoznačení a seznam všech certifikovaných výrobků i s kontakty na výrobce, aby mohli zajistit, že se zákazníci v obchodech skutečně k Ekologicky šetrným výrobkům dostanou.

Reklamní kampaň je doprovázena vzdělávacím seriálem článků o Národním programu označování výrobků logem Ekologicky šetrný výrobek v „Radnici“, městských novinách, které vycházejí čtyřikrát v měsíci, náklad je 45 000 výtisků/týden, distribuce je zajištěna do každé domácnosti bezplatně.

Cílem celé informační akce, na které se podílí Magistrát města Hradce Králové, Agentura pro ekologicky šetrné výrobky, Ministerstvo životního prostředí a hradecké občanské sdružení Galacie, je především dát lidem vědět, že vůbec značka Ekologicky šetrný výrobek existuje, jak vypadá a co znamená.

Podrobné informace, včetně seznamu všech značkou oceněných výrobků, lze najít na stránkách Agentury pro Ekologicky šetrné výrobky na adrese <http://www.ceu.cz/esv>. Informace o reklamní ekologické kampani jsou na <http://www.galacie.cz/ambroz.php>.

(jb a společná tisková zpráva tiskového oddělení MŽP a Magistrátu města Hradec Králové)

Životní prostředí v obcích po vstupu do EU

Semináře pro obce

Jaké povinnosti obcím připadly podle právních úprav v oblasti životního prostředí? S kterými problémy v oblasti životního prostředí mají obce největší problémy? Jak se obce dozvídají o svých povinnostech v oblasti životního prostředí dozvídají? Mají dost informací, jak novým povinností dostát? Jak se dozvídají o programech, které jim mohou pomoci životní prostředí zlepšit? Dokáží široké nabídky využít a pokud ne, proč? Co je čeká nového po vstupu do EU?

Čtyři semináře Ústavu pro ekopolitiku mají dodat obcím přehled základních informací a poskytnout jim zároveň příležitost vyjádřit se nejen k stávajícím a chystaným právním úpravám, k dostupnosti informací a možnostem využívání pomoci ze státních a evropských zdrojů. Rozsáhlou problematiku životního prostředí není možné důkladně probrat v jednodenním semináři. Ústav pro ekopolitiku proto vybral několik klíčových témat, pro něž odborníci připraví heslovité shrnutí povinností obcí v oblasti životního prostředí – ať už v samostatné, nebo přenesené působnosti. Základem pro každou diskusi se tak stane stručný přehled povinností obce v oblasti životního prostředí. Přednášející se také zmíní o převodu požadavků Evropské unie do nových právních úprav.

Vstupní prezentace by se také měla zmínit o oblastech, kde se problémy obcí při uskutečňování státní politiky životního prostředí očekávají. Zanedbaná

infrastruktura obce, nedostatečné zdroje, problémy spolufinancování, nedostatečné prostředky pro kontrolní činnost, nedostatečné personální a materiální zázemí. Jak tyto problémy řešit? Kde se jim dostane pomoci? Kdo jim na ministerstvech naslouchá? Jsou chyby v zákonech nebo v praxi?

Výstupem ze seminářů se tak kromě sborníku přednášek stane i krátké shrnutí hlavních problémů a případná doporučení pro legislativce i ministerstva.

Program obou seminářů je podobný, program v termín 20. listopadu v Ústí nad Labem je určen pro malé obce, t. j. obce I. a II. stupně. Termín 27. listopadu v Praze je určen větším obcím (s přenesenou působností III. stupně) a městům. Další dva semináře se stejným obsahem proběhnou koncem ledna 2004 v Olomouci.

Předběžný program seminářů:

JUDr. Eva Kružíková, Ústav pro ekopolitiku – Povaha evropského práva, vazby mezi orgány a institucemi

JUDr. Jiří Hlaváček, MŽP ČR – Co je obec povinna udělat, aby vyhověla požadavkům nové legislativy v oblasti ŽP, jaké finanční postihy hrozí obci při neplnění požadavků ochrany ŽP

MŽP ČR – Odpadní vody, Nakládání s odpady – Současná právní úprava v ČR a ES – rozdíly, vyplývající povinnosti

Ing. Miroslav Votápek, Středisko pro efektivní využití energie – Povinnost energetických auditů – jak audit využít ve prospěch obce, financování energetických úsporných opatření formou EPC

Ing. arch. Martin Říha, MŽP ČR – Ochrana ŽP v obcích prostřednictvím kompetencí podle stavebních předpisů a pro posuzování vlivů na životní prostředí

Ing. Tomáš Sklenář, MMR ČR – Nástroje územního plánování při ochraně ŽP

ČIŽP – Kompetence ČIŽP, vztah ČIŽP – obce

Ing. Tomáš Oliva, MŽP ČR – Finanční zdroje pro ochranu ŽP v obcích

Představení projektů dobré praxe již realizovaných v ČR a v zemích EU, které přispěly ke zlepšení životního prostředí a jež mohou obcím posloužit jako inspirace

Vložené na seminář je 300 Kč. Cena zahrnuje pracovní materiály, podklady pro účastníky a občerstvení. Podrobný program seminářů a přihlášku najdete na <http://uep.ecn.cz/projekty/ozpvobcich/ozpvobcich.shtml> nebo vám je na požádání zašleme poštou.

Kontakt a informace:

Ústav pro ekopolitiku, Hradební 3, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 828 257, Michaela Valentová, Jitka Klinkerová,
e-mail: Michaela.Valentova@ecn.cz.

Projekt je spolufinancován Programem Evropské unie Phare 2001

Veřejné podpory z pohledu životního prostředí

Zpravodaj č. 4 zveřejnil článek o ekologicky nevhodných podporách a přístupech OECD k tomuto problému. Stručně zde byl zmíněn i tuzemský projekt, který se touto problematikou zabývá. Projekt „Analýza veřejných podpor s negativním vlivem na životní prostředí a podpor, které nejsou v souladu s principem udržitelného rozvoje“ byl řešen v roce 2001 a 2002 v rámci programu výzkumu a vývoje MŽP ČR. Na řešení se podílel Český ekologický ústav společně s firmami BDO CS s.r.o. a CityPlan s.r.o. Řešení projektu bylo rozděleno na 5 etap a výsledky byly zpracovány ve formě tří výstupů (studií). Prezentace výsledků byla zajištěna mimo jiné formou brožury (v české a anglické verzi) a na internetových stránkách MŽP. Zde jsou uvedeny základní informace o projektu a některé jeho závěry a doporučení.

Analytická část projektu

První etapa řešení obsahovala zejména:

- podrobné vymezení přístupů k řešení projektu a jeho dílčích etap;
- definice a vymezení základních pojmů;
- přehled legislativy a stručný výkladový slovník veřejných financí
- popis a rozbor teoretických východisek;
- metodický rámec řešení;
- specifikace a politika veřejných podpor (včetně důvodů pro jejich poskytování, popis jejich forem, dopadů a výhod či nevýhod);
- popis dosavadních přístupů k poskytování podpor;
- přehled metod hodnocení veřejných podpor.

Dosavadní přístupy k poskytování veřejných podpor byly analyzovány především na základě praktických zkušeností členů řešitelského týmu z oblastí, které souvisí s poskytováním či přijímáním veřejných podpor. V tomto kroku byly rovněž zhodnoceny dosavadní způsoby vyhodnocování veřejných podpor, a to na základě jejich popisu a stručné analýzy.

V rámci 1. etapy řešení byl dále stanoven přístup k rozdělení poskytovaných veřejných podpor podle potenciálních environmentálních dopadů, a to na:

- a) environmentálně příznivé (přímé, primárně určené pro zlepšení životního prostředí – ekologické);
- b) environmentálně neutrální (nepřímé, primárně bez vazby na zlepšení životního prostředí nebo ty, u nichž nelze dostatečně určit vliv na ŽP a předpokládá se spíše neutrální účinek);
- c) environmentálně nepříznivé nebo primárně nezlepšující životní prostředí (přímá či nepřímá vazba na zhoršení životního prostředí).

Samostatnou kapitolou úvodní částí řešení bylo zpracování přehledu vybrané zahraniční literatury a zahraničních zkušeností s ekologicky nepříznivými podporami (tzv. „perverse subsidies“) a přístupy k jejich omezování.

Přehledy veřejných podpor v ČR

V rámci druhé etapy řešení byly zpracovány souhrnné přehledy podpor, pro které byly využity zejména údaje o podporách ze státního rozpočtu. V další části pak byly podrobně analyzovány jednotlivé podpory, a to podle jejich rozdělení do následujících skupin:

- průmyslové resorty (doprava, stavebnictví, energetika, průmysl),
- zemědělství, vodní hospodářství, lesní hospodářství,
- místní veřejné rozpočty, státní fondy,
- daňové úlevy, podpora podnikání, investiční pobídky,
- ostatní podpory.

Podrobný popis podpor byl zpracován z větší části na základě dotazníku, jehož struktura a obsah byly dohodnuty v průběhu řešení. Dotazník obsahuje následující body:

- legislativní opora podpory,
- cíl podpory,
- gesce a odpovědnost za podporu,
- doba poskytování podpory,
- forma podpory,
- celková výše podpory a orientační výše podpory na jednoho příjemce,
- charakteristika příjemců podpory,
- předmět podpory,
- podmínky pro získání podpory,
- potenciální vliv podpory na životní prostředí a závěry.

Jednotlivé podpory uváděné ve státním rozpočtu se v rámci příslušných resortů většinou dále člení na dílčí programy, a pro potřeby podrobnějších analýz bylo proto třeba zpracovat výše uvedené dotazníky na více než 100 různých podpor. Za každou oblast byl dále k dotazníkům doplněn souhrnný komentář. U podpor se specifickým charakterem (např. místní veřejné rozpočty nebo daňové úlevy) nebylo možné použít výše uvedený postup formou dotazníku a proto zde byl zvolen popisný charakter přehledu.

Posouzení jednotlivých podpor z hlediska jejich potenciálního vlivu na životní prostředí bylo v této etapě provedeno zjednodušeně expertním posouzením tak, aby bylo možné vyřadit ty podpory, které nemají žádný vliv na životní prostředí nebo se jedná o podpory s pozitivním vlivem. Negativní vliv na životní prostředí a „nesoulad s principem trvale udržitelného rozvoje“ byl posuzován zejména podle těchto kritérií:

- specifikace negativních vlivů v oficiálních dokumentech (zejména Státní politika ŽP),
- specifikace a případné ocenění negativních externalit (pro oblasti, kde byly zpracovány studie nebo jsou k dispozici dostupné údaje),
- odhad negativních externalit pro další oblasti,
- konzultace s experty MŽP a dalších institucí k negativním vlivům v jednotlivých složkách/sektorech.

U podpor, kde byl zjištěn i potenciální negativní vliv na životní prostředí, bylo buď:

- doporučeno provést podrobnou analýzu podpory v další etapě (pokud je zde zjevný negativní vliv na životní prostředí), nebo
- navrženo provést dílčí úpravy v poskytování podpory (pokud je zde negativní vliv malý nebo potenciální).

Metodika posuzování veřejných podpor

V rámci 3. etapy byla jako jeden z hlavních výstupů projektu definována metodika postupu při posuzování veřejných podpor, resp. postupu tvorby nových veřejných podpor. Tato metodika byla vytvořena na základě rešerše stávajících metodik a teoretického rozboru v první etapě řešení a na základě podrobné analýzy existujících podpor v rámci 2. etapy řešení.

Postup posuzování podpor obsahuje 12 logických kroků:

- a) Identifikace podpory
- b) Sběr relevantních dat
- c) Zpracování bilancí
- d) Rozbor proveditelnosti možných variant
- e) SWOT analýza
- f) Cost-benefit analýza
- g) Identifikace dopadů podpory (environmentální, ekonomické, sociálně-politické)
- h) Definice kritérií a jejich použití (environmentální, ekonomická, sociálně-politická, technická)
- i) Stanovení vah jednotlivých kritérií
- j) Citlivostní a riziková analýza
- k) Závěrečné hodnocení podpory
- l) Vytvoření podkladů pro návrh úprav

V rámci 4. etapy řešení bylo na základě metodiky z předchozí etapy zpracováno 6 případových studií, které pokrývají nejvýznamnější problémové oblasti z hlediska negativních vlivů na životní prostředí. Tituly podpor pro případové studie byly vybrány na základě doporučení v rámci přehledu veřejných podpor a jejich analýzy. Současně však bylo třeba přihlédnout i k dostupnosti vstupních údajů pro toto podrobné posouzení. Dvě případové studie jsou zde z oblasti dopravy (městská doprava a nákladní silniční a vlaková doprava), dvě z oblasti zemědělství, jedna z oblasti stavebnictví a jedna z energetiky. Vlastní posouzení proběhlo na základě doporučené metodiky, pouze v některých případech (krocích) bylo třeba toto posouzení zjednodušit (s ohledem na absenci nutných podkladů nebo na časový a kapacitní prostor).

Závěry a doporučení případových studií

Případová studie „Posouzení systémové podpory rozvoje městské hromadné dopravy“

- Zpracovat kvalitní dlouhodobou koncepci snižování negativního vlivu na životní prostředí v sektoru dopravy, resp. komplexního vládního programu na podporu rozvoje dopravy s alternativním pohonem a palivy, včetně zajištění mechanismů účinné zpětnovazební kontroly;
- Připravit návrh zákona o dlouhodobém snižování emisí v dopravě (v souladu s příslušnou legislativou EU), mimo jiné zahrnující koncepci podrobné kon-

trolu toku finančních prostředků vynaložených na podpory;

- Zavést přímé dotace pro podporu dopravců při nákupu autobusů s alternativním pohonem, které budou splňovat alespoň emisní limity EURO III a budou mít emise CO₂ nižší než současné naftové verze;
- Snižit spotřební daně na zkapalněný zemní plyn pro pohon vozidel (popř. na další alternativní paliva, např. bioethanol);
- Uplatnit v novele zákona o dani z přidané hodnoty nižší sazby na použití alternativních paliv v nákladní dopravě;
- Dořešit otázky kompetencí v dotační politice (mezi MF, MDS, MŽP, MZe, krajskými úřady a statutárními městy).

Případová studie „Státní finance směřující do oblasti silniční a železniční dopravy (nákladní doprava silniční versus železniční)“

- Pokračovat ve výstavbě obchvatů obcí, a to jen v ekologicky šetrných trasách;
- Zvážit výstavbu nových investičních projektů silniční infrastruktury s ohledem na indukci automobilové dopravy;
- Upustit od investičních projektů dálnic, kde není nevyhnutelně nutné kapacitu silniční dopravní tepny zvyšovat;
- Upřednostňovat šetrnější způsob dopravy z hlediska emisí CO₂ a NO_x;
- Soustředit investiční prostředky do obnovy a rozvoje železniční infrastruktury;
- Účinně a efektivně podporovat kombinovanou dopravu s důrazem na mezinárodní přepravu.

Případová studie „Podpora oprav bytových domů postavených panelovou technologií a podpora výstavby nájemních bytů a domů s pečovatelskou službou“

- Vypracovat dlouhodobé koncepce snižování negativního vlivu na životní prostředí v sektoru bydlení a výstavby;
- Vypracovat komplexní vládní program na podporu rozvoje nízkoeenergetické výstavby a rekonstrukcí;
- Zajistit důsledné kontroly plnění požadavků příslušných technických norem a předpisů týkajících se energetické náročnosti budov odpovědnými osobami ve stavební praxi;
- Vypracovat koncepce a následné zajištění podrobných kontrol toku finančních prostředků vynaložených na podpory v dané oblasti.

Případová studie „Program rozvoje infrastruktury malých obcí – podpora plošné plynofikace“

- Je žádoucí ukončit poskytování podpor formou podpory plošné plynofikace. V případě jednotlivých akcí plynofikace (resp. záměny uhlí zemním plynem) je nutné vždy v první řadě uvážit alternativní řešení využívající obnovitelné zdroje energie;
- Použití nástroje „dotace k cenám zemního plynu pro domácnosti“ je možným řešením, není však žádoucí vzhledem k liberalizaci trhu s energií a je nežádoucí z pohledu životního prostředí;

- Veškerou podporu, která směřuje na podporu plynofikace pod záminkou zlepšení kvality ovzduší, je třeba přeměrovat a (ve zvýšené míře) věnovat obnovitelným zdrojům energie a nejlepším technologiím tepelné ochrany budov (jimiž je možné docílit snížení emisí o 50 % a více oproti výchozímu stavu);
- Nápravu nežádoucích dopadů podpory v případě, kdy již byla poskytnuta a předmět podpory realizován, nelze v podstatě zjednat jinak, než poskytnutím jiné vhodnější podpory na decentralizované snižování environmentální zátěže (např. podporou koncepčního řešení energetické sanace budov, tj. tepelné izolace, výměny oken, instalace technologií využívajících obnovitelných zdrojů energie). Vybudovaná infrastruktura zásobování plynem pak zůstane jako záložní a ne jako základní zdroj tepla pro domácnosti.

Případová studie „Podpora zemědělské prvovýroby prostřednictvím vratky části spotřební daně“ (tzv. „zelená nafta“)

- Charakter a forma poskytování podpory neumožňuje účinnou kontrolu a prokázání účelu použití poskytnuté výhody. Proto by bylo vhodné tuto podporu zrušit. Bez současného přijetí opatření, která budou tuto podporu kompenzovat (a současně bude jejich vliv lépe kontrolovatelný), však nelze ke zrušení podpory z mnoha důvodů přistoupit. Jedná se zejména o nežádoucí důsledky spočívající v prudkém nárůstu nezaměstnanosti a zvýšení již tak vysokého dovozu zemědělských produktů z dotovaných zemědělských farem v EU.
- Je nezbytné provést cost-benefit analýzu variantních řešení souvisejících podpor v zemědělství a nalézt způsob, jak efektivně podpořit proces zlepšování přístupu zemědělské prvovýroby k životnímu prostředí (v souladu se „Zásadami správné zemědělské praxe“) a její komplexní zhodnocení v porovnání s dalšími možnostmi efektivnější (cílenější) podpory zemědělství. Bude zřejmě třeba nejprve systémově změnit stávající nerovnoměrné rozdělování zisků a poté (nebo souběžně) přistupovat k rušení „zelené nafty“.

Případová studie „Podpora revitalizací a pozemkových úprav“

- Z přehledu výše a struktury této podpory vyplývá, že skutečné výdaje spojené s ochranou životního prostředí jsou v celkových nákladech zanedbatelné (cca 3 %). Tato skutečnost proto s největší pravděpodobností odpovídají i environmentální přínosy, resp. škody spojené s realizací této podpory. Negativní je z tohoto pohledu srovnání s výdaji na úpravu či stavbu cest (21 %) a na přípravu projektů, zaměřených na projekty samé (v těchto položkách se rozplyne celkem 59 % prostředků, tj. 2,1 mld Kč v posledních 6 letech).
- V rámci případové studie byla podrobněji analyzována akce „Revitalizace rybníku č. 3 pod Šumnou“. Jednalo se o stabilizaci vodohospodářských poměrů v této lokalitě obnovou původní krajinnotvorné, retenční a rekreační funkce části původní soustavy rybníků se současným navázáním na prvky ÚSES. Součástí úprav bylo zabezpečení rybníků před protr-

žením povodňovými průtoky Q_{100} . Posouzení této akce tzv. Hessenskou metodou potvrzuje pochybnosti o dopadech některých veřejných podpor pozemkových úprav na životní prostředí. Snížení celkové hodnoty biotopu zkoumaného území představuje pokles z 589 730 bodů na 499 284 bodů. Pokud celkové náklady dané pozemkové úpravy činily 4 663 097 Kč a došlo ke snížení hodnoty biotopu o 90 446 bodů, pokles hodnoty biotopu o jeden bod byl financován dotací ve výši 51,56 Kč z veřejných rozpočtů. Toto je evidentní případ „zvrácené“ veřejné podpory a proto i projekty (resp. finanční podpory těchto projektů), jejichž proklamovaným cílem je zlepšení stavu životního prostředí, by měly být předmětem podrobnějšího posouzení.

Další doporučení pro úpravy veřejných podpor

U řady veřejných podpor byly zjištěny dílčí negativní vlivy na životní prostředí. Zde jsou uvedena některá doporučení pro úpravy v jejich poskytování nebo úpravy z hlediska politiky ve vztahu k nim.

Zemědělství

- „Podpory na odbahnění rybníků“ – doporučuje se zpřísnění kontrol dodržování podmínek stanovených pro poskytování dotací na odbahnění v zájmu zajištění ochrany životního prostředí a potravního řetězce před rizikovými látkami.
- „Dotace k podpoře chovu krav bez tržní produkce mléka, chovu ovcí a koz“ – doporučuje se novelizace zásad pro poskytování dotačních podpor tak, aby při pastevním využití travních porostů bylo zatížení ploch pasenými zvířaty na 1 ha limitováno, s ohledem na riziko narušení drnu spásaných pastvin zvířaty např. rozšlapáním, erozí či jinými negativními vlivy.
- Byly specifikovány podpory, které mohou mít potenciální riziko negativního vlivu na životní prostředí a v budoucnu by měly být předmětem podrobnějších analýz. Jedná se zejména o:
 - podporu udržování zemědělských pozemků v náležitém stavu,
 - podporu výroby biopaliv („zelená nafta“ byla v tomto projektu řešena jako samostatná případová studie),
 - postupy provádění pozemkových úprav a úprav vodního režimu.

Vodní hospodářství

- Program „Výstavba a technická obnova vodovodů a úpraven vod“ – v pravidlech pro poskytování finančních prostředků se doporučuje požadovat u podporovaných akcí dořešení otázky likvidace odpadních vod zejména v lokalitách, kde je podporována výstavba vodovodů bez zajištění řádné likvidace odpadních vod a kde by tak mohlo dojít ke zvýšení množství vypouštěných odpadních vod.
- Programy „Výstavba a technická obnova kanalizací a ČOV“ a „Drobné vodohospodářské ekologické akce“ – v pravidlech pro poskytování finančních prostředků se doporučuje zvýraznit podmínku, že podporu pro výstavbu kanalizace lze poskytnout

pouze v případech, kdy odpadní vody z ní ihned po dokončení její výstavby budou odváděny k likvidaci na čistírnu odpadních vod splňující požadavky vodohospodářské legislativy.

- Programy „Protipovodňová opatření“, „Odstranění škod způsobených povodněmi v roce 1997“ a „Odstranění škod způsobených povodněmi v roce 1998“ – při posuzování jednotlivých akcí se doporučuje věnovat důsledně pozornost kromě vodohospodářských aspektů i zapojení zvolených opatření do krajiny a přírody. Tím by měly být minimalizovány případy negativních vlivů na životní prostředí, kdy změnou odtokových poměrů v některých úsecích upraveného vodního toku může dojít ke změně vodního režimu, k prostorové kolizi s cenným biotopem, případně by mohlo být zvoleno nevhodné technické řešení necitlivě začleněné do krajiny.

Lesní hospodářství

- Doporučuje se pracovat na zavádění systému minimalizace vlivu působení škodlivin na lesy na dosažitelnou (optimalizovanou) úroveň a optimalizace nákladů na omezení negativních dopadů. Předpokládá se, že problémy spojené s životním prostředím v lesích nebude možné ani do budoucna řešit bez dodatečných subvencí a podpory budou i nadále zaměřeny na kompenzaci vzniklých škod a odstraňování následků činností působících mimo resort lesního hospodářství.
- Doporučuje se analyzovat celkový dopad podpor do druhové skladby lesů. Jde především o to, aby meliorační a zpevňující dřeviny, které jsou v současnosti zejména předmětem podpory (na úkor dřevin hlavních, tzv. výnosových), byly dopěstovány do žádoucího stadia vývoje lesních porostů a tím splnily svůj účel. Na druhé straně by v některých případech pouze vlivem cílené finanční podpory neměly vymizet cílové výnosové dřeviny v obnovovaných porostech.
- Byly specifikovány podpory, které mohou mít potenciální riziko negativního vlivu na životní prostředí a v budoucnu mohou být předmětem podrobnějších analýz. Jedná se zejména o:
 - hrazení bystřin a lesotechnické meliorace,
 - obnovu lesních porostů poškozených imisemi,
 - letecké vápnění a
 - velkoplošné zásahy v ochraně lesa.

Průmysl

- Podpory útlumu uhelného, rudného a uranového hornictví formou rekultivací a náprav škod způsobených těžbou svou povahou naznačují, že ačkoli podle své definice směřují k environmentálnímu cíli, nemusí být vždy zcela optimální z pohledu podrobného zkoumání pomocí relevantních environmentálních kritérií. Ministerstvo průmyslu a obchodu však nezveřejňuje podrobnou zprávu o efektech těchto podpor. Doporučuje se proto provést podrobnější analýzy těchto podpor, a to z hlediska ekologických i ekonomických aspektů.
- Přímá preference tuzemských výrobců a služeb prostřednictvím veřejných podpor není z mnoha důvodů možná. V některých případech je však za tímto účelem podpora zamýšlena, ačkoliv to

nemusí být mnohdy ani žádoucí. V případech, kdy je v rámci veřejné podpory vybírána některá technologie či služba, požadavky (kritéria) na případný zahraniční produkt by pak měly obsahovat vysoký inovativní prvek.

- Podpora průmyslových zón tak, jak je v současné době realizována v ČR, je nepříznivá vůči životnímu prostředí, a to zejména z několika důvodů:
 - je preferována výstavba na „zelené louce“ před využitím šedé energie stávajících opuštěných areálů,
 - výstavba je prováděna na úkor záboru zemědělské půdy, v horším případě i ekologicky hodnotnějšího území,
 - hodnocení vlivu na životní prostředí „ex ante“ je nedostatečné, neboť nezohledňuje plně budoucí zátěž území (mnohdy není jasné, jaká výroba v dané zóně bude realizována).

Příkladem prokazatelně nevhodné podpory průmyslovým zónám je průmyslová zóna Joseph na Mostecku. Všechny dotčené pozemky náležejí do I. a II. třídy ochrany půdy. Ze zemědělského půdního fondu je lze vyjmout pouze ve výjimečných případech, zejména v souvislosti s obnovou ekologické stability krajiny. V tomto popisovaném případě se však jedná přesně o opačný případ – o snížení hodnoty území na minimum. Environmentální škodlivost této podpory je v tomto případě výrazně převýšena výčtem dalších negativních aspektů v procesu realizace této průmyslové zóny.

- Doporučuje se sledovat a vyhodnotit některé vytipované záměry v rámci investičních pobídek (např. v lokalitách Most nebo Kolín). Systém investičních pobídek u nás funguje krátce a jejich vlivy a dopady proto nelze posuzovat a hodnotit v této počáteční fázi. Ministerstvo životního prostředí má sice možnost rozhodovat v procesu schválení, zda při podnikatelském záměru může být reálné splnění ekologických podmínek podle zákona č.100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Přesto existují obavy z neusměrňovaného a poněkud živelného rozvoje nových průmyslových zón, které vznikají především na „zelené louce“, aniž by se posuzovaly i jiné alternativní a v mnoha ohledech vhodnější varianty (např. rekonstrukce stávajících průmyslových objektů a lokalit).

Daňový systém

- Z hlediska peněžní likvidity státního rozpočtu je rozhodující rozdíl mezi přímou podporou a daňovou úlevou – jedná se o rozdíl mezi prostředky poskytnutými a ponechanými. Z pohledu příjemce (z hlediska psychologie) je žádanější prvý způsob, zatímco více motivující a více efektivní je způsob druhý. Doporučuje se vždy pečlivě zvažovat tyto aspekty společně, v rámci společné dlouhodobé koncepce v daném oboru.
- Doporučuje se pokračovat v podrobnějších rozbozech zařazení výrobků a služeb do dvou platných sazeb daně z přidané hodnoty z hlediska vlivu na životní prostředí. Z hlediska motivace k šetrnějšímu chování a působení ve prospěch životního prostředí je tento závěr zřejmý – silné motivace ke „slušnému chování“ jsou stále převážně ekonomického charakteru. Na druhé straně postupné sjednocování daňo-

vých sazeb u daně z přidané hodnoty v rámci EU zužuje prostor pro daňové diferenciaci.

- Doporučuje se i nadále prosazovat zrušení osvobození letecké dopravy od placení spotřební daně za pohonné hmoty. U rozhodující mezinárodní letecké dopravy je však třeba nejprve prosadit zrušení příslušných mezinárodních smluv.
- Doporučuje se přehodnotit osvobození od daně v rámci zákona o silniční dani. Přestože jde především o daňové úlevy sledující veřejný zájem (autobusy pro linkovou osobní dopravu, vozidla pro údržbu a čištění komunikací, vozidla požární ochrany, zdravotnická, havarijní služby, atd.), jedná se v řadě případů o (často zastaralá) vozidla, která velkou měrou znečišťují ovzduší a poškozují komunikace. Přehodnocení daňových úlev by se mělo týkat například autobusů linkové osobní dopravy, kde by jedním z kritérií pro její poskytnutí byl druh použitého paliva (rozlišovat je možné bionaftu, LPG, CNG).
- Doporučuje se přehodnotit způsob výpočtu výše silniční daně. Současně platné znění zákona nevykazuje podstatu a nesplňuje svůj účel, a to jak z hlediska daňového systému, tak i z hlediska vlivu na životní prostředí. Daň vypočtená na základě zdvihového objemu motoru, resp. z největších povolených hmotností a počtu náprav, nezohledňuje frekvenci používání vozidla a tím míru poškození životního prostředí ani míru opotřebení komunikací.
- Doporučuje se přehodnotit konstrukci a sazby daně z nemovitostí. V současné době existují různé výše základních sazeb daně, a to s ohledem na druhy pozemků a způsob jejich hospodářského využití, zejména pro zemědělskou výrobu. Například sazba pozemků orné půdy, chmelnic, vinic, zahrad a ovocných sadů je ve výši 0,75 % ze základu daně, oproti sazbě z pozemků trvalých travních porostů, hospodářských lesů a rybníků s intenzivním a průmyslovým chovem ryb, která činí 0,25 % ze základu daně. Tyto sazby, zejména u orné půdy, však nezohledňují, zda a jak jsou dané pozemky pro tento účel využívány. V praxi se často stává, že daňový subjekt vykoupí pozemky zapsané např. jako orná půda za účelem komerční zástavby. Následně dochází k tomu, že z této kvalitní půdy se stávají fiktivně např. pastviny, na kterých je možné získat stavební povolení. Proto považujeme za žádoucí, aby poplatník (majitel pozemku) v případě, že skutečně změnil účel jeho využití (např. z pastviny se stane ovocný sad), ohlásil tuto změnu a na základě této změny vypočítal novou výši daně z nemovitostí.
- Úleva z daně z nemovitostí v případě realizace environmentálně příznivých opatření je v podstatě paradox, neboť snižuje příjem tomu, kdo má na zlepšení největší zájem – obci. Mělo by dojít k přehodnocení současného rozdělování daňových příjmů tak, aby obce mohly čerpat více, pokud prokáží lepší environmentální parametry realizovaných projektů.
- Doporučuje se posoudit návrh na účelový charakter daňové úlevy ve specifických případech. Daňový subjekt by tak byl prostřednictvím zákona nucen účelově využít ušetřené peněžní prostředky, neodvedené ve formě daní. Cílem by

mělo být, aby tyto úlevy nepůsobily v konečné fázi kontraproduktivně. Prostředky získané z daňové úlevy v souvislosti s ekologicky pozitivním chováním by tak nemohly být na druhé straně vynaloženy na akci, která má negativní vliv na životní prostředí.

Veřejný sektor

- Ve všech oblastech prosazovat, aby poskytování veřejných prostředků bylo založeno na:
 - předem stanovených podmínkách a kritériích pro jejich transparentní poskytování a využívání;
 - průběžné kontrole souladu nejen s přijatými pravidly z hlediska procedurálního, ale i kontrole vyhodnocování skutečného účinku podporovaných akcí (teprve podrobnou analýzou výsledných efektů a jejich konfrontací s vytyčenými cíli lze získat objektivní závěry o dopadech na životní prostředí) a účelnosti využití poskytnutých prostředků; tato kontrolní činnost je věcí příslušných resortů, případně NKÚ a zejména objektivních expertů v jednotlivých oborech;
 - znalosti situace i rámce mezinárodních souvislostí (aproximace práva EU, Nařízení Rady EU, Směrnic EU apod.).
- Provést podrobnou analýzu rozhodnutí a rozkladů Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže v oblastech Veřejné zakázky I, II a Veřejná podpora a vyvodit z této analýzy doporučení pro další činnost tohoto úřadu a pro fungování veřejné správy a přidělování veřejných podpor, zejména v souvislosti s environmentálními dopady těchto podpor.
- Sledovat a pravidelně vyhodnocovat ukazatel transakčních nákladů, respektive administrativních nákladů spojených s poskytováním veřejné podpory, resp. veřejné služby. Přesáhne-li tento ukazatel určitou hranici, je to signál, že náklady na poskytování podpory rostou ve významném poměru k výši poskytované podpory a je třeba přiměřenou strukturální či jiná opatření.
- Neefektivita zpracování projektů zadávaných veřejným sektorem spočívá mimo jiné i v opačném pořadí plánování projektu. Tuto skutečnost lze charakterizovat zjednodušeně tak, že se nejprve svede boj o finanční prostředky na projekty a teprve, jsou-li tyto prostředky zajištěny, stanovuje se, co konkrétně za ně bude řešeno.
- Pro každou veřejnou instituci vytvořit a spravovat veřejně přístupnou databázi veškerých vydaných prostředků tak, aby databáze mohla být propojena napříč celou veřejnou správou pro vyloučení duplicit. Struktura a obsah uvedených informací se může lišit podle typu organizace, základní údaje jsou však společné – datum, částka, účel, jméno a kontakt na zodpovědnou osobu. Současně je možné zvážit možnost zveřejňování databází odmítnutých projektů s uvedením jasných důvodů pro jejich odmítnutí a s možností navrhovatelů projektu toto odmítnutí komentovat.
- Jedním z principů udržitelného rozvoje je i princip „stát příkladem“. V praxi je však tento princip obrácen naruby – veřejné instituce jsou často téměř na konci řetězce prosazování nových myšlenek, principů, osvět a vzdělávání. Každá veřejná instituce

by měla jít příkladem v oblastech, které pro ni nepředstavují prakticky žádné zvýšení výdajů, záleží pouze na dobré organizační práci. Každá organizace by tak měla postupně zlepšovat přístup svých zaměstnanců k nakládání se svěřeným materiálem a energií, které jsou financovány z veřejných prostředků. Jedná se zejména o:

- úspory energie (osvětlení, tepelné spotřebiče, bílá technika, kancelářské spotřebiče, provoz služebních vozů apod.);
- úspory ve spotřebě kancelářských potřeb (papír, náplně do tiskáren, kopírek, spotřební materiál);
- zavedení separovaného sběru pro co nejvíce druhů odpadu (plán odpadového hospodářství organizace);
- optimalizace cestovních nákladů (společné jízdy, levnější lety);
- přechod na alternativní palivo pro provoz služebních vozů;
- zlepšování kvality vnitřního prostředí.
- Každá větší organizace veřejné správy by měla mít vlastní metodický pracovník (pracovníky), jehož náplní práce by bylo neustále získávat nové poznatky a přebírat zkušenosti v oblasti řízení lidských zdrojů a zlepšování vztahu vůči životnímu prostředí a připravovat nenásilné a plynulé začleňování těchto inovací do chodu organizace.
- Pro zacházení s místními rozpočty je důležité, aby se stále více osamostatňovaly (decentralizace rozhodování). Jelikož jejich rozdělování je závislé na rozhodnutí konkrétního zastupitelstva, současně by měla narůstat váha kritérií pro toto rozdělování. Tato kritéria pro výdajovou stránku místních rozpočtů by měla být výrazně environmentální. Jako počáteční impuls je vhodné a výhodné použít místní Agendy 21.

Shrnutí

Popisovaný projekt, který podrobně analyzoval veřejné podpory z hlediska jejich vlivu na životní prostředí, je u nás zřejmě prvním projektem svého druhu, který se v takové šíři zabýval touto problematikou.

Dostupné zahraniční podklady se ve většině případů zaměřují pouze na teoretické přístupy nebo na kvantifikace veřejných podpor plynoucích do vybraných sektorů (zejména energetiky, zemědělství a dopravy). Na základě těchto kvantifikací pak ukazují na množství prostředků plynoucích do ekologicky nevhodných oblastí a doporučují jejich výraznou redukci. Neobsahují však žádné konkrétní návrhy na posuzování negativních vlivů veřejných podpor ani na změny politiky státu v rámci konkrétních titulů podpor. Z tohoto pohledu zpracovaný projekt přináší konkrétnější přístupy k veřejným podporám i ke změnám v politice jejich poskytování.

Zpracovaný přehled podpor představuje zřejmě první podrobněji popsanou databázi podpor, které jsou poskytovány jak ze státního rozpočtu, tak i z místních a dalších zdrojů. Bylo analyzováno více než 100 druhů (titulů) podpor a na základě zjednodušeného posouzení jejich vlivu na životní prostředí byly některé z nich doporučeny k dalšímu podrobnějšímu posouzení, případně zde byly přijaty dílčí závěry a doporučení.

Navržená metodika pro posuzování veřejných podpor byla vytvořena především pro účely tohoto projektu. Při přípravě byl však brán v úvahu i požadavek na její univerzálnost a metodika je tedy použitelná i pro posuzování podpor (ex ante i ex post) v budoucnu.

Obecné závěry tohoto projektu lze shrnout následovně:

- Bylo zjištěno (i když ne vždy plně prokázáno), že řada podpor vykazuje prvky neefektivnosti; pokud může být podpora shledána ekonomicky či společensky neefektivní (či dokonce kontraproduktivní), je s vysokou pravděpodobností environmentálně neefektivní, resp. škodlivá.
- Téměř žádná podpora (s výjimkou podpor výslovně zaměřených na ochranu životního prostředí) v sobě nemá explicitně ani implicitně vyjádřená environmentální kritéria, resp. kritéria zaměřená na zajištění souladu podpory (předmětu podpory) s udržitelným rozvojem.
- U většiny veřejných podpor je možné zahrnout environmentální kritéria, resp. kritéria zaměřená na zajištění souladu podpory (předmětu podpory) s udržitelným rozvojem.
- V mnoha případech veřejných podpor je možné zjednodušit způsob poskytování podpory tak, aby byla transparentní a minimalizovala vznik transakčních nákladů (legálních i nelegálních).
- U většiny podpor zůstává nedokumentována a nekontrolována jejich poslední fáze – přidělování konečnému příjemci a realizace předmětu podpory;
- Je velmi obtížné změnit či zrušit nějaký systém, který byl s velkým úsilím vybudován a jemuž se okolí přizpůsobilo.
- S ohledem na skutečnost, že podpory jsou často reformovány obdobnými mechanismy, kterými byly dříve deformovány, je vhodné reformovat celou dotační politiku a politiku přerozdělování (především fiskální reformou).
- Uvažována jsou pouze zákonná kritéria (např. hodnocení dopadů na životní prostředí dle zákona č.100/2001 Sb.), která ovšem nepostačují pro daný účel, neboť mají úzký záběr, jsou řešením více ex post než ex ante a často jsou považována za „formalitu“, či jinak ovlivňována subjektem či předmětem podpory.
- Některé podpory (např. ve stavebnictví) neobsahují ani kritéria, která by měla být pro daný předmět podpory prvořadá (energetická efektivnost), natož aby zahrnovaly kritéria environmentální.

Jak již bylo uvedeno, popsany projekt je u nás prvním svého druhu v této oblasti a předkládané výsledky představují především základní zmapování problémů a první dílčí výsledky a doporučení. Vzhledem k poměrně širokému spektru problémů, které souvisí s poskytováním veřejných podpor, bude třeba v dalším období na zpracované výsledky navázat nejen z hlediska jejich aktualizace, ale rovněž z hlediska rozpracování a analýzy dalších souvisejících oblastí a problémů. Předkládané výsledky tedy mohou sloužit nejen jako podklad pro dílčí úpravy v dotační politice, ale i jako základ pro další práce v této oblasti.

**Ing. Jaromír Kovář,
Český ekologický ústav**

Podpora rozvoje komerčního financování energeticky úsporných projektů

IFC (International Finance Corporation, člen skupiny Světové banky) zahájila v září program CEEF (Commercialising Energy Efficiency Financing – Podpora komerčního financování energeticky úsporných programů). První bankou, která se do tohoto programu zapojila, je Česká spořitelna s vlastním úvěrovým produktem FINESA (Financování Energii Spořičích Aplikací). Ten umožňuje klientům získat finanční prostředky pro projekty uvedeného typu s využitím bankovních záruk IFC.

„Cílem programu je poskytnout zájemcům jednoduchý přístup k financování projektů, které přinášejí úspory energie a/nebo emisí skleníkových plynů. Podnikatelé a ostatní uchazeči získají zvýšenou jistotu pro zabezpečení financí při uskutečňování svého projektu,“ řekl Martin Dašek, manažer programu CEEF pro Českou republiku.

Vlevo náměstek generálního ředitele České spořitelny Gernot Mittendorfer, třetí zleva Martin Dašek, manažer programu CEEF pro ČR. Zcela vpravo Pavol Vajda, regionální manažer CEEF pro ČR a SR.
Foto: J. Plamínková

Začalo to v Maďarsku

IFC podporuje již od r. 1997 úspěšný pilotní program záruk pro energeticky úsporné projekty v Maďarsku. Maďarský program umožnil financování energeticky úsporných projektů v mnoha oblastech, do kterých by místní finanční instituce nebyly jinak ochotny vůbec investovat. Takové projekty vykazují nejen očividné ekologické a ekonomické přínosy, ale i přínosy sociální. Příkladem mohou být energeticky úsporné projekty v malých podnicích, veřejné osvětlení v malých městech a obcích v nejchudších oblastech země, kde předtím nebylo žádné nebo jen nedostatečné, náhrada zastaralého vytápění v nemocnicích, čímž se řeší problém častých poruch. Projekty, které byly v Maďarsku v rámci projektu podpořeny, skončily s vynikajícími výsledky a do značné míry napomohly tomu, že maďarské banky začaly energeticky úsporné projekty úvěrovat, a to jak půjčkami, které využívají záruky programu, tak i takovými, které je nevyužívají.

Na základě úspěchu pilotního programu v Maďarsku nyní IFC připravilo rozšíření do dalších pěti středoevropských zemí: České republiky, Estonska, Lotyšska, Litvy a Slovenska. Program v těchto zemích běží od prosince 2002.

Tržní přístup k úsporám energie

Průkopnická struktura projektu založená na poskytování částečných záruk umožňuje, aby se do energeticky úsporných projektů ve výše uvedených pěti zemích střední a východní Evropy a v Maďarsku investovalo více než 300 milionů dolarů soukromého kapitálu, dále 87 milionů dolarů vlastního kapitálu IFC a 19 milionů dolarů jako příspěvku GEF. Takové investice přispívají ke zvýšení konkurenceschopnosti

ekonomik těchto zemí a ke zlepšení místních i celosvětových ekologických podmínek. Projekt tak představuje významný nástroj, který pomáhá národním strategiím splnit podmínky vstupu do Evropské unie.

Projekt se liší od ostatních přístupů, které se v tomto regionu k podpoře efektivního využívání energie podniky, a je navržen tak, aby zajistil trvalé působení. Projekt je vysoce

tržně orientován, pracuje s tržními cenami a je otevřeně přístupný všem finančním institucím. Projekt rovněž usiluje o to, aby se podnítily investice do celé řady konečných spotřebitelů a tržních segmentů. Součástí projektu je i technická pomoc při finančních analýzách energeticky úsporných projektů, určená pro finanční sektor a místní projekční firmy. Program pomáhá získávat zkušenosti s energeticky úspornými projekty a zvyšuje schopnost místních finančních institucí poskytovat těmto projektům trvalé financování, v konečné fázi nezávisle na programu. Případ maďarského pilotního programu prokázal, že po pěti letech od jeho zahájení již místní finanční instituce financují některé typy energeticky úsporných projektů nezávisle na programu.

Důvod vzniku programu a souvislosti

Projekt komercializace financování energeticky úsporných projektů (CEEF) představuje významný společenský závazek vůči celé řadě regionálních investic, který byl úspěšně demonstrován v Maďarsku v programu spolufinancování energeticky úsporných projektů (HEECP). Zdroje GEF umožňují IFC program realizovat a investovat své vlastní zdroje (30 – 75 milionů dolarů v několika tranších v závislosti na poptávce). IFC také přispěje k realizaci programu významnými technickými, právními a manažerskými zdroji.

Na rozdíl od soukromého kapitálu se CEEF soustředí na mobilizaci úvěrového financování od místních finančních institucí, které by mělo podpořit spíše investice do energeticky úsporných projektů než investice do rozvoje firmy nebo zajištění úvěrových rizik. Pro-

gram CEEF je doplňkem ostatních soukromých kapitálových fondů jako například Dexia-Fondelec Energy Efficiency and Emissions Reduction Fund (Fond Dexia-Fondelec pro úspory energie a snižování emisí), který rovněž v tomto regionu působí a může fungovat i jako doplněk projektů financovaných v souvislosti se snižováním emisí skleníkových plynů.

Program CEEF: rozsáhlá replikace maďarského modelu HEECP

Maďarský program spolufinancování energeticky úsporných projektů (HEECP) zahájila IFC v březnu 1997 s 5 miliony dolarů z GEF. Program byl navržen tak, aby překonal překážky při financování energeticky úsporných projektů pomocí dvou nástrojů: i) záruční program, který rozděluje úvěrová rizika investic do energeticky úsporných projektů; a (ii) program technické pomoci, který pomáhá připravovat projekty pro financování a podporuje rozvoj trhu s úsporami energie. Po čtyřech letech, které zahrnovaly pomalý start programu způsobený rozsáhlými pracemi na jeho vývoji a převládajícími vysokými úroky na maďarském finančním trhu, má nyní program HEECP celou řadu projektů – v současné době se schvaluje přibližně pět nových transakcí měsíčně v průměrné výši 250 000 dolarů. Program HEECP byl nápomocný i při vzniku aktivní konkurence mezi několika maďarskými bankami ve vývoji a nabídce financování pro energeticky úsporné projekty, které tak zabraly svůj podíl v nově objeveném finančním trhu. Jak je uvedeno ve stručném souhrnu projektu předloženém Radě GEF, IFC rozšířila program o dodatečné investice ve výši 12 milionů dolarů. V současné době uzavřely záruční smlouvy v celkové výši 11 milionů dolarů čtyři banky. Po podpisu smluv se očekává, že finanční instituce poskytnou financování ve výši až 90 milionů dolarů.

Cíle projektu

Prvotním cílem projektu je snížit emise skleníkových plynů prostřednictvím energeticky úsporných projektů, které jsou podporovány záručním programem a programem technické pomoci. Souběžnými cíli dále je:

- podpořit vstup místních finančních institucí na trh financování energeticky úsporných projektů;
- vybudovat zkušenosti a schopnost místních finančních institucí financovat energeticky úsporné projekty;
- poskytnout dlužníkům příznivější úvěrové podmínky;
- podpořit finanční inovace na tomto trhu, aby se vytvořila celá řada finančních produktů odpovídajících různým sektorům včetně komunálního, kogenerace, bytových domů, institucí (včetně nemocnic), průmyslu, obchodu, malého a středního podnikání;
- vybudovat schopnost průmyslu energeticky úsporných technologií a služeb nabízet, navrhovat a financovat energeticky úsporné projekty a všeobecně urychlovat vývoj tohoto trhu;
- rozšířit využití finančních nástrojů GEF, které nejsou závislé na grantech, čímž se dosáhne vyššího pákového efektu;
- zdokonalit a zefektivnit administrativní a řídicí procedury, které byly v rámci programu HEECP vyvi-

nuty, včetně kontroly poskytnutých úvěrů a přípravy projektu, které se používají při řízení záručního programu a programu technické podpory, aby se umožnilo širší uplatnění tohoto programu i v dalších regionech.

Program CEEF je navržen jako tržní intervence, která reaguje na krátkodobé a střednědobé tržní podmínky v pěti účastnických zemích. Souhrnným cílem programu CEEF je vytvoření trvalého trhu pro financování energeticky úsporných projektů na komerční bázi a s využitím místního soukromého kapitálu. Dlouhodobý úspěch programu CEEF se bude posuzovat podle toho, zda vznikl konkurenční trh pro vývoj a financování energeticky úsporných projektů a zda funguje i poté, co program již nebude novým finančním transakcím poskytovat záruky. V tomto kontextu splní program CEEF svou úlohu tím, že seznámí místní finanční instituce s relativně nevyužitým tržním potenciálem a pomůže jak místním firmám energetických služeb, tak i finančním institucím tento potenciál využít.

Přínosy programu CEEF:

- přímá implementace nákladově efektivních energeticky úsporných projektů s doprovodnými globálními i lokálními ekonomickými a ekologickými přínosy, včetně úspory nákladů na energii pro konečné spotřebitele;
- rozvoj schopností finančních trhů v zemích zapojených do programu CEEF poskytovat úvěry na energeticky úsporné projekty;
- založení dlouhodobě fungujícího a konkurenčního trhu pro financování energeticky úsporných projektů prostřednictvím celé řady místních finančních institucí, které budou nabízet různé finanční produkty podle potřeb různých oblastí pro úspory energie;
- rozvíjení schopností navrhovat „financovatelné“ energeticky úsporné projekty a efektivně je prezentovat bankám;
- mobilizace domácích i zahraničních zdrojů pro úvěrové i kapitálové financování energeticky úsporných projektů;
- mobilizace investičního kapitálu pro modernizaci infrastruktury, která je nezbytná pro splnění ekologických směrnic a podmínek pro vstup do Evropské unie.

Očekává se, že závazek GEF vložit do projektu 18 milionů dolarů (z čehož 15 milionů dolarů bude použito na bankovní záruky) vyvolá investice ve výši 112 – 225 milionů dolarů. Tento odhad vychází z předpokladu, že na 50 % investice bude z prostředků programu poskytnuta záruka, jejíž celková výše se bude pohybovat v rozmezí 45 – 90 milionů dolarů (v závislosti na poptávce), a každá energeticky úsporná investice se bude z 20 % financovat z vlastních zdrojů (což je v souladu s požadavky místních finančních institucí na typickou finanční transakci). Co se týče snížení emisí skleníkových plynů, odhaduje se, že kromě poklesu lokálního znečištění spojeného se spotřebou energie dojde k poklesu emisí CO₂ o 7,4 milionů tun. Měrné náklady tohoto poklesu činí 0,7 dolaru na tunu CO₂.

Překážky, které by měl program CEEF odstranit

Program CEEF je navržen tak, aby se vypořádal s překážkami komerčního financování energetických projektů, které se v pěti zúčastněných zemích běžně vyskytují:

- nedostatek snadno dostupných úvěrů pro energeticky úsporné projekty, který je způsoben nevhodným návrhem projektů a nedostatkem zkušeností místních bank s financováním tohoto typu projektů;
- vyšší úvěrové riziko u konečných spotřebitelů, zejména u malých a středních podniků, municipalit, nemocnic, bytových domů a dalších oblastí konečné spotřeby, kteří tak nemají přístup ke komerčnímu financování;
- nedostatečná záruční hodnota spojená s energeticky úspornými projekty a zařízeními;
- požadavky místních finančních institucí na vysoké záruky, které jsou pro potenciální dlužníky těžko splnitelné;
- podmínky na kapitálových trzích – nyní již korigované (včetně minulých zkušeností s rozsáhlými chybami zaviněnými dřívějším laxním přístupem k poskytování úvěrů) – které způsobují, že místní finanční instituce nejsou ochotny nést větší rizika a jednají příliš opatrně;
- nedostatek projektů dobře připravených pro financování, což je částečně způsobeno nedostatkem zkušeností projektantů, omezeným počátečním kapitálem, který mají místní firmy energetických služeb k dispozici, relativně vysokými náklady na přípravu projektu a riziky s tím spojenými, nedostatkem zkušeností části konečných spotřebitelů s přínosy a obchodními aspekty energeticky úsporných projektů.

Spořitelna byla první

„Česká spořitelna byla jednoznačně velmi aktivní a flexibilní při sestavování svého produktu. Navíc má

bohaté zkušenosti z oblasti financování malých a středních firem i měst a obcí, což jsou hlavní cílové skupiny programu CEEF“, uvedl Dašek.

„Produkt FINESA (Financování Energii Spořících Aplikací) je primárně určen malým a středním firmám na investiční financování energeticky úsporných investic“, komentoval hlavní principy produktu Gernot Mittendorfer, člen představenstva a náměstek generálního ředitele České spořitelny.

V rámci produktu FINESA mají klienti snazší přístup k finančním zdrojům díky částečné záruce, která je již obsažena v ceně úvěru. Součástí programu je poradenství při přípravě projektů. Výše úvěru může činit 2 až cca 150 milionů Kč, délka splatnosti je 5 – 7 let se zárukou, delší splatnost lze dohodnout individuálně. Úvěr lze sjednat v Komerčních centrech České spořitelny. Do programu poskytování záruk je zapojena i dceřiná společnost České spořitelny a.s. – ČS Leasing a.s.

(z materiálů CEEF, IFC a České spořitelny)

Další informace:

Pavol Vajda

Regionální manažer CEEF pro ČR a Slovensko
Michalská 23, 811 03 Bratislava
tel.: +421-254-411-182

Martin Dašek

Manažer programu CEEF pro ČR
Lokální kontakt pro ČR
Na Rybníčku 5, 120 00 Praha 2
tel.: + 420-296-368-400

16 komerčních center České spořitelny

Hnutí DUHA a sdružení si stěžují na ilegální těžbu na Tlustci

Českolipská pobočka Hnutí DUHA a místní Sdružení na záchranu kopce Tlustec podaly stížnost proti ilegální těžbě v kamenolomu na populárním severočeském kopci.

Provozovatel lomu, společnost Go Point, totiž nesplnil podmínky, za kterých povolení dostal. Souhlas s obnovením těžby byl podmíněn opatřeními k omezení prašnosti poškozující zdraví lidí v okolních obcích, k zajištění bezpečnosti kolemjdoucích, zpracováním projektu rekultivace a jejím zahájením a zajištěním aktuálního botanického a zoologického průzkumu.

Tyto podmínky ale doposud nebyly splněny a práce, která v lomu probíhá, je tedy ilegální. Sdružení, které reprezentuje občany ze sousedství, a místní pobočka Hnutí DUHA proto podaly stížnost obvodnímu báňskému úřadu a libereckému krajskému úřadu.

Společnost Go Point dostala povolení k těžbě v dubnu. Český báňský úřad v srpnu souhlas potvrdil navzdory odvolání města Jablonné v Podještědí a místních občanů i varování MŽP, které upozornilo na porušení zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.

Projekt totiž musí být podroben ekologickému hodnocení, což se nestalo. Sdružení na záchranu kopce Tlustec už proto na báňský úřad podalo žalobu, další připravuje radnice v Jablonném a Hnutí DUHA Česká Lípa zvažuje, že se k nim přidá.

Kontroverzní lom řadu let ničil známý kopec, který je dominantou krajiny Českolipska a domovem unikátních biotopů vzácných listnatých lesů a řady ohrožených druhů rostlin i živočichů, například čápa černého či lilie zlatohlávku. Místní občané proti těžbě už řadu let vystupují. V roce 1998 byla ukončena, letošní rozhodnutí báňského úřadu ale dalo zelenou dalšímu dobývání čediče.

Miloslav Lomič z Hnutí DUHA Česká Lípa řekl: *„Žádáme okamžité zastavení nezákonné těžby do splnění všech zákonných povinností. Hlavním viníkem je báňský úřad, který dal souhlas s těžbou, ačkoli jej MŽP varovalo před možným porušením zákona. Podobných případů devastace krajiny kamenolomy by bylo méně, kdyby těžební společnosti nezískávaly přírodní surovinu za pakatel.“*

(z tiskové zpráva Hnutí Duha)

Monitoring skalních bloků v Hřensku

Národní park České Švýcarsko a chráněná krajinná oblast Labské pískovce tvoří severní okraj České republiky. Jedná se o místo, kde naše území opouští řeka Labe se svým pravostranným přítokem Kamenicí. Krajina kolem obce Hřensko je typickým příkladem koexistence dynamického reliéfu tvořeného pískovcovými skalními útvary a vodními toky.

Normální nebezpečné procesy

Dlouhodobým vlivem zvětrávacích procesů kvádrových pískovců vznikla působivá krajina, která láká mnoho návštěvníků, jak přímo do obce, tak i do Národního parku České Švýcarsko a chráněné krajinné oblasti Labské pískovce. Turistická atraktivita Hřenska a okolí je však do jisté míry doprovázena i značným rizikem, které vyplývá právě z možné nestability skalních útvarů. Proto lidé, kteří tuto oblast dlouhodobě osídlovali, nevěnovali svou péči pouze svým obydlím, ale stejným dílem ji rozdělovali mezi své přibytky a okolní skály. Nebezpečné útvary ve skalách byly podezřívány, široké trhliny na jejich temeni cementovány a vrcholové části skal pravidelně odlesňovány. **Z pohledu geologa jde v případě řízení skal o zcela normální geologický pochod, který však v místech osídlení musí být uměle stabilizován.**

Odbor geologie Ministerstva životního prostředí si uvědomil možné nebezpečí a využil odborné znalosti pracovníků České geologické služby (ČGS) a specializované firmy IG-Ateliér Hřensko s.r.o. k provedení geologického průzkumu úplného skalního defilé v Hřensku. Výsledkem dvouleté studie, jejíž součástí bylo inženýrsko-geologické mapování stability skalních svahů v obci Hřensko, je posouzení jednotlivých skalních bloků a jejich rozdělení na stabilní a nestabilní objekty. Hlediskem tohoto rozdělení byly i výsledky dlouhodobých monitorovacích prací. Monitoring pokládají totiž přední odborníci v inženýrské geologii za objektivní metodu, která může s velkou mírou pravděpodobnosti určit rizikový nestabilní útvar, u kterého dojde ke zřícení. Proto v letech 1998 – 1999 došlo v Hřensku k realizaci doporučené tříleté řady měření, která je předpokladem následných již speciálních měření jednotlivých nestabilních bloků.

V současnosti odbor geologie garantuje projekt vědy a výzkumu (VaV), jehož cílem je provést podobné geologické průzkumy také v hranicích Národního parku České Švýcarsko. Zároveň zde, především v místech zvýšeného turistického ruchu, budou osazeny monitorovací body, které budou tvořit novou monitorovací síť.

Skalní četa nastupuje

Krizový stav vyhlášený v Hřensku v roce 2002 výrazně urychlil také vznik speciálního útvaru při Správě NP České Švýcarsko pod názvem oddělení geologie – skalní četa. Hlavní náplní tohoto oddělení je v současnosti monitorování skalních objektů na území NP, vyhodnocení a archivace měření a geologická dokumentace. Skalní četa dále zabezpečuje běžnou údržbu skalních a lesních svahů nad sídelními oblastmi, turistickými cestami a veřejnými komunikacemi.

V současnosti provádí oddělení geologie – skalní četa monitoring 47 rizikových skalních objektů s cel-

kovým počtem 150 měření jak v obci Hřensko, tak i dalších místech NP České Švýcarsko, zejména podél frekventovaných turistických míst jako Pravčická brána, Soutěsky, Jetřichovice.

Monitorování skalních objektů jako zatím jediná objektivní inženýrsko – geologická metoda se provádí několika způsoby. Standardní a zatím nejrozšířenější způsob je jednoduché relativní měření pohybu mezi dvěma fixními body přílohným tyčovým dilatometrem. Zvolený typ a zkušenosti provozovatelů bezpečnostního kontrolního sledování dovolují určit s předstihem několika měsíců nástup závěrečné fáze skalního řízení. Základní interval odečtů je 14 dní a přesnost je 0,01mm/měření, přičemž maximální dosahovaná chyba je 0,05mm/měření. Kontrolní sledování může přímo ověřit také kinematiku porušování skal a přispět k optimalizaci případného sanačního opatření. Vyhodnocování výsledků probíhá v několika stupních a to od pouhé kontroly pracovníky, kteří provádějí odečty, po numericky zpracovaná data v měsíčním a půlročním cyklu. Pokud dojde k varovnému stavu skalního masivu např. vznikem katastroficky rychlého pohybu, je zapotřebí provést preventivní praktická opatření.

Nejmodernějším způsobem zjišťování případného pohybu skalního masivu je plně **automatizovaný monitorovací systém**, který může být spojený se včasnou výstrahou např. světelnou signalizací zamezující vjezd automobilů na ohroženou komunikaci. V současné době byl tento systém uveden do provozu na silnici Děčín – Hřensko.

Výsledek monitoringu: sanace

Jak již bylo řečeno výše, výsledkem monitorovacích prací jsou návrhy na sanační práce, které spočívají podle stupně nebezpečí v provizorním zajištění skalního bloku např. lany (provizorně je takto zajištěn třeba skalní blok o objemu cca 8 m³ nad hotelem Labe v Hřensku), nebo v úplné likvidaci skalního bloku. Finanční náklady na tuto práci pak vycházejí z objemu skalního bloku, náročnosti technických prací a ze způsobu jeho likvidace (rozstřel, rozrušení tlakovou vodou a pod).

Závěrem je nutné konstatovat, že nově vzniklé oddělení geologie – skalní četa při Národním parku České Švýcarsko disponuje jak odborně zdatnými pracovníky, tak příslušnou technikou nutnou pro monitoring skal a drobné zabezpečení skalních útvarů. Výhledově se počítá jak v národním parku, tak v chráněné krajinné oblasti Labské pískovce se zavedením plně automatizovaných systémů propojených nejen se Správou NP, ale i s Integrovaným záchran-
ným sborem.

**p. g. Vladimír Dadák, CSc.,
odbor geologie MŽP**

Vědeckotechnická spolupráce v péči o biologickou rozmanitost v Evropě: staré problémy a nové cíle

Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD) si vytyčila hned tři hlavní cíle: účinnou ochranu biodiverzity, udržitelné (rozumné, moudré) využívání jejích složek a spravedlivé rozdělování zisků vyplývajících z využívání genetických zdrojů včetně soudobých biotechnologických postupů. Pro jejich dosažení jsou mj. nezbytné aktuální, hodnověrné a snadno dostupné informace o nejrůznějších aspektech uvedené problematiky.

Co znamená clearing-house

Shromažďování, vyhodnocování, ukládání a rozšiřování potřebných údajů by měl při naplňování CBD zabezpečovat **mechanismus výměny informací** (*Clearing-house mechanism, CHM*). Tento na první pohled nezvyklý termín byl převzat z bankovníctví, kde označuje situaci, kdy se šeky a účty vyměňují mezi jednotlivými bankami tak, že v hotovosti musíme mít jen čistý přebytek (saldo). V přeneseném smyslu popisuje stav, při němž poptávku v rámci určitého systému nabídka plně uspokojuje. Přitom předpokládáme, že vytvářený mechanismus rozhodně bude více než jen vzájemné propojení webových stránek vládami pověřených institucí. Vědecké informace a znalosti o technologiích by měli mít v přijatelné formě k dispozici řídicí pracovníci. CHM má rovněž významným způsobem zabezpečovat proškolení pracovníků z rozvojových zemí a ze zemí s transformujícím se hospodářstvím a vytváření potřebných vědeckovýzkumných a vývojových kapacit. Nezastupitelnou roli sehrává mechanismus výměny informací při přenosu technologií. Pod pojmem *technologie* máme v této souvislosti na mysli nejen vlastní hmotné technologie (*hardware*) jako jsou nejrůznější přístroje nebo počítačové sítě, ale i rozmanité metody, dovednosti a postupy (*software*), kupř. patenty, metodiky pro hodnocení stupně ohrožení taxonů či ekologických (*funkčních*) skupin, Geografické informační systémy (GIS), postupy moderní biosystematiky či genetické analýzy nebo způsoby řízení péče (managementu) o chráněné druhy, biotopy a území. Mechanismus výměny informací Úmluvy o biologické rozmanitosti je dostupný na internetové adrese <http://www.biodiv.org/chm>.

Co může CHM nabídnout?

Již dnes CHM nabízí uživatelům řadu případových studií o turistice šetrné k životnímu prostředí, o postupech tradičního využívání biologických zdrojů nebo o **Globální taxonomické iniciativě (GTI)**. Ve spolupráci s Radním orgánem pro vědecké, technické a technologické záležitosti Úmluvy o biologické rozmanitosti (SBSTTA-CBD) a **Světovým programem pro invazní vetřelecké druhy (GISP)** se připravuje společná vědecká iniciativa, zaměřená právě na invazní vetřelecké druhy, které ohrožují jiné druhy, biotopy nebo i celé ekosystémy.

V celoevropském měřítku obdobný program zatím neexistuje. Stávající mezeru se do určité míry snaží

vyplnit **mechanismus výměny informací o biodiverzitě Evropských společenství (ES)**. Kromě současných členských států Evropské unie se do jeho přípravy postupně zapojují i země, které se v roce 2004 stanou členy EU, a jako pozorovatelé i některé další státy na našem kontinentě. Koordinátorem aktivit zahájených v roce 2000 se stala odborná instituce ES, Evropská agentura životního prostředí, sídlící v Kodani. Zájemci mohou mechanismus výměny informací o biodiverzitě ES nalézt na adrese <http://www.biodiversity-chm.eea.eu.int>.

Ostatně, 6. rámcový program ES pro výzkum, účinný do r. 2006, řadí mezi sedm priorit vedle kupř. technologií informační společnosti, kvality potravin a jejich bezpečnosti či nanotechnologií, víceúčelových materiálů a nových výrobních postupů hned dvě témata, řešená mechanismem výměny informací o biodiverzitě ES. Kromě biologie, genomiky a biotechnologií budou z rozpočtu ES podpořeny i vědeckovýzkumné programy a projekty, zabývající se otázkami udržitelného rozvoje, globálními problémy a ekosystémy.

Jednání v Průhonicích

O realizaci CHM v širěji pojaté Evropě, která podle regionalizace OSN zahrnuje i všechny nástupnické státy bývalého Sovětského svazu, jednali ve dnech 9. – 11. září 2003 v Kongresovém centru Floret v Průhonicích u Prahy zástupci 22 zemí, sekretariátu CBD a odborných institucí ES, konkrétně již zmiňované Evropské agentury životního prostředí a jejího Evropského tematického střediska ochrany přírody a biodiverzity (ETC/NPB), působícího při světově proslulém Národním přírodovědeckém muzeu v Paříži. Nechyběli ani představitelé organizací, zaměřených na bioinformatiku v rámci EU a v celoevropském či globálním měřítku, jako je *Evropská síť pro informace o biodiverzitě (ENBI)* nebo *Světová informační soustava o biodiverzitě (GBIF)*. Akci uspořádala z pověření MŽP Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, která je zároveň garantem CHM v České republice.

Ačkoliv oba mechanismy podporují vědeckotechnickou spolupráci v péči o biologickou rozmanitost s rozdílnou působností, zaměřilo se průhonické jednání i na jejich konkrétní vzájemnou spolupráci. Zejména ve střední a východní Evropě se příslušné instituce potýkají se značně omezenými kapacitami, které se často tříští do řady vzájemně se překrývajících

Není jednoznačně vyjasněna otázka autorských práv k údajům, pořízeným ze státního rozpočtu různými, někdy si konkurujícími organizacemi ze státního rozpočtu.

cích činností. Obdobně jako v ČR začala řada tamějších univerzit, ústavů Akademie věd, resortních institucí či muzeí vytvářet od úplného začátku vlastní informační systémy, nežádka ve „skvělé izolaci“. Situaci navíc často ztěžuje skutečnost, že není jednoznačně vyjasněna otázka autorských práv k údajům, pořízeným ze státního rozpočtu různými, někdy si konkurujícími organizacemi ze státního rozpočtu. Přitom pouze v Ruské federaci se otázkami, souvisejícími s biodiverzitou, profesně zabývá na 37 000 vědců.

Kromě těchto organizačních otázek se účastníci zasedání podrobněji zabývali vědeckotechnickou spoluprací při nakládání s invazními vetřeleckými druhy, taxonomickém výzkumu, získávání podpory místního a domorodého obyvatelstva, navrhování a využívání srozumitelných indikátorů biodiverzity s vysokou informační hodnotou, přenosem nejrozšířenějších technologií a při ochraně a udržitelném využívání mořských a pobřežních ekosystémů.

Průhonické zasedání se stalo vůbec prvním společným jednáním o mechanismech výměny informací o biodiverzitě, vytvářených na našem kontinentě Úmluvou o biologické rozmanitosti a Evropskými společenstvími. Výsledkem průhonického jednání se stala „cestovní mapa“, podrobný návrh dalších kroků, které by v blízké budoucnosti měly učinit nejen vlády, ale i další zúčastněné strany, v celoevropském měřítku se podílející na vědeckotechnické spolupráci se zaměřením na péči o biodiverzitu. Návrh se tak stane jedním z podkladů pro nadcházející **7. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti**, svolaném na **9. – 20. února 2004** do malajské metropole Kuala Lumpur.

**RNDr. Jan Plesník, CSc.,
Mgr. Jindřiška Staňková,
Agentura ochrany přírody
a krajiny ČR Praha**

K článku „Čekáme na novelu zákona o ochraně přírody a krajiny“

Se zájmem jsem si přečetla v červencovém Zpravodaji rozhovor Jany Plamínkové s PhDr. Petrem Dolejským, ředitelem Správy Chráněných krajinných oblastí. S některými úvahami, která pan ředitel v článku uvedl, nemohu souhlasit.

Nechci vyvolávat polemiky o úrovni výkonu státní správy správami CHKO, i když tvrzení pana ředitele, že tento výkon státní správy je na velmi vysoké úrovni, je dost zarážející. Správním rozhodováním v oblasti ochrany přírody a krajiny se zabývám již dvanáct let a o úrovni správního rozhodování jednotlivých správ CHKO se přesvědčuji nejen při rozhodování o odvoláních a při výkonu kontrolní činnosti v rámci regionu, ale i mimo region při četných konzultacích a při seminářích a školeních pořádaných pro správy CHKO z celé republiky. Úroveň rozhodování jednotlivých správ CHKO je totiž velmi rozdílná, od nezvládnutí základních pravidel správního řízení a základních procesních úkonů až po věcně a právně fundované a kvalitní rozhodování.

Zároveň musím reagovat na některé mylné údaje, které Dr. Dolejský v rozhovoru uvedl. Není pravda, že správy CHKO mají nad sebou čtrnáct odvolacích orgánů. O odvoláních proti rozhodnutím správ CHKO rozhodují jednotlivé odbory výkonu státní správy ministerstva a těchto odborů je devět. Rovněž není pravda, že některé správy CHKO mají odvolacích orgánů několik. Pan ředitel uvádí příklad Správy CHKO Český ráj, která má „nad sebou tři územní odbory“. Působnost ministerstva jako odvolacího orgánu vykonává vůči každé správě CHKO vždy pouze jediný odbor výkonu státní správy MŽP. A tak i když zmiňované CHKO Český ráj leží na území tří krajů, má pouze jediný metodicky řídicí a odvolací správní orgán. V dalších větě pak pan ředitel uvádí, že na území Libereckého kraje působí tři správy

CHKO, které nemají jednotnou metodiku pro výkon státní správy. Netuším, co mohlo být podkladem či důvodem pro takové tvrzení. Na území Libereckého kraje se skutečně nacházejí tři CHKO buď zcela nebo podstatnou částí svého území. Všechny tři správy těchto CHKO pak mají jeden jediný odvolací orgán, na těchto třech správách CHKO je vykonáván dozor a kontrolní činnost podle stejných osnov a stejnými zaměstnanci odboru výkonu státní správy MŽP a pro všechny tyto tři správy pořádáme shodné semináře, školení a porady.

Souhlasím s panem ředitelem Správy Chráněných krajinných oblastí, že účinné jednotné metodické vedení správ CHKO je nutné. Toto metodické vedení k zajištění vyšší úrovně státní správy má však v rukou v první řadě Správa Chráněných krajinných oblastí, a to bez ohledu na to, jaká bude podoba novelizace zákona o ochraně přírody a krajiny. Je na místě např. položit otázku, zda má Správa Chráněných krajinných oblastí zpracován systém vzdělávání pracovníků správ CHKO a zda nějak vyhodnocuje jeho účinnost? Jestliže takový systém vzdělávání existuje, jak je pak možné, že řada pracovníků správ CHKO nezvládá základní zásady postupového a správního řízení, sepisování protokolů o základních procesních úkonech jako je místní šetření či ústní jednání dosud považuje za „zbytečné papírování“ a svá věcně správná rozhodnutí neumí odůvodnit?

**Mgr. Svatava Havelková,
MŽP, odbor výkonu státní správy Liberec**

10. biojarmark ekofarem se nesl ve znamení koz

Ve dnech 19. – 20. září se konal v Solárním ekopavilonu v Praze na Barrandově jubilejní 10. biojarmark. Množství lidí, kteří se této akce zúčastňují, rok od roku stoupá. Zatímco ještě před pár lety navštěvovali biojarmark jen nadšenci, nyní se stal vítanou příležitostí nakoupit si zdravé dobré potraviny a příjemně strávit pár hodin v hezkém prostředí především pro „normální“ Pražany.

Poznat ekologicky hospodařící sedláky nejen prostřednictvím anonymně prodávaných biopotravin, ale z očí do očí, ochutnat od nich vše, prodiskutovat s farmáři nejvhodnější způsoby přípravy i třeba uskladnění jejich produktů, navázat kontakty jak kvůli odběru kvalitnějších potravin přímo ze dvora, tak kvůli rekreačnímu pobytu na statku. To byl prvotní cíl u nás netradiční akce, s níž v roce 1994 na základě popularity podobných počinů u našich sousedů poprvé začala pražská kancelář německé nadace H. Boella spolu

s občanským sdružením LEA – Liga energetických (dnes ekologických) alternativ. V pavilonu v Praze na barrandovských Terasách se tehdy poprvé obyvatelům a návštěvníkům hlavního města představili se svou produkcí ekologičtí zemědělci. Večerní raut se skleničkou vína z chemicky neošetřovaných vinic vše při tónech cimbálůvky korunoval a nová tradice byla na světě.

Oba partneři spolupracující i se Svazem ekologických zemědělců PRO-BIO Šumperk ji pečlivě rozvíjeli. Spolu s rostoucím zájmem vyznavačů hodnotnějších potravin zrovných bez chemie při odpovědnějším vztahu sedláků k půdě, k rostlinám, zvířatům i ke krajině tak mohou za to, že se pražský biojarmark letos konal již podesáté.

A proč je ekologické zemědělství tak výhodné? Odborníci vedle kvalitnějších potravin zpravidla oceňují i alternativu, kterou ekologické zemědělství v čase útlumu toho konvenčního nabízí i rozvoji

Vítězné dětské kresby ze soutěže MISS Koza představili Karel Merhaut z pořádající Ligy ekologických alternativ a Ing. Richard Barták, velký propagátor ekologického zemědělství.

Foto: J. Plamínková

našeho venkova – práci sedlákům, díky rostoucímu zájmu o biopotraviny stoupající jistotu odbytu, zásluhou agroturistiky i práce pro navazující profese a tedy oživení života obce, dále zajištění péče o pole a louky kolem. V neposlední řadě bývají biofarmy logicky i ostrůvkem šířícím kapky ekologické osvěty.

Že mnozí zemědělci a dokonce i biosedláci sami právě onen rostoucí zájem o biopotraviny neumějí (či jen nechtějí) využít k nastartování své vyšší prosperity, to se LEA rozhodla při letošním

biojarmarku ukázat na stále žádanějších a přesto nedostatkových kozích produktech.

Proto byl předejrou biojarmarku i seminář na dané téma s blokem odborných příspěvků, zkoumajících, co vlastně u nás brání většímu rozmachu kozích farem.

Hosty barrandovského svátku biopotravin čekalo na počest jubilea akce i několik soutěží. V klání o titul MISS Koza soutěžily dětské kresby a fotografie koz. Titul Kozí superBIO čekal na vítěze návštěvnícké ankety o nejchutnější kozí produkt, hosté zvolili mezi prodávajícími i Mistra prodeje. Mezi všemi nabízenými biopotravinami bylo zvoleno i BioESO jarmarku 2003. Zkrátka: oba dny byly takovým malým svátkem ve znamení BIO, při němž si přišla na své celá rodina, přičemž připravená nabídka produktů, zábavy i rad by pestrostí letos dozajista předčila jarmarky minulé.

Pla a tisková zpráva LEA